

ЯНГИ ЙИЛИНГИЗ МУБОРАК БЎЛСИН!

Kuch – bilim va tafakkurda

МАЪРИФАТ • ХАЛҚ ЗИЁЛЛИЛАРИ ГАЗЕТАСИ

Ma'rifa

1931 йилдан чиқа бошлаган 2000 йил 1 январь, шанба Баҳоси сотувда эркин нархда № 1 (7197)

ЎЗБЕКИСТОН ХАЛҚИГА ЯНГИ ЙИЛ ТАБРИГИ

Азиз юртдошларим, қадрдонларим!

Катта ҳаяжон ва орзу-умидлар билан кутаётган Янги йилимизнинг кириб келишига саноқли дақиқалар қолди.

Барчамизнинг қалбимиз пок ва ёруғ ниятлар билан тўлиб турган мана шу файзли, шукуҳли лаҳзарда юртимишга кириб келаётган Янги йил билан сиз, азизларни самимий кутлашга ижозат бергайсиз.

Инсон зоти бор экан, бундай пайтда ўз турмуши, оиласи, Ватани ҳаётида шу ўтган даврда рўй берган воқеаларни, амалга оширилган ишларни сархисоб қилади.

Шу маънода тарихга айланни бораётган 1999 йил мамлакатимиз, ҳалқимиз учун ҳайрли бўлди. Заҳматкаш ва бунёдкор ҳалқимиз меҳнати туфайли иқтисадий-ижтимоий тараққиётимизда, давлатимизнинг куч-кудратини, ҳалқаро майдондаги обрў-эътиборини ошириш йўлида, хонадонларимиз, юртдошларимизнинг турмуши ва рўзгорида — кундаклик ҳаётилизни барча соҳаларида сезиларли ўзгаришлар юз берди.

Юртимиш, шаҳар-қишлоқларимиз кундан-кунга обод бўлиб, қиёфаси гўзаллашиб, чирой очиб бормоқда. Замонавий иншоотлар, улкан курилишлар, янги-янги корхоналар мамлакатимиз салоҳиятини янада кучайтироқда.

Олиб бораётган ислоҳотларимиз самараси ошмоқда, мулқдорлар сафи кенгаймокда, одамларимизнинг тафаккури ва дунёқарашида, меҳнатга муносабатида салмоқли ўзгаришлар қарор топмоқда.

Ўтиб бораётган йилда ҳам азалий миллий қадриятларимизни тиклаш, буюк аждодларимиз меросини эъзозлаш, маънавий ҳаётилизни юксалтириш борасида кўпгина ижобий ишлар қилинди.

Ҳалқимиз тафаккурининг бебаҳо ёѓорлиги бўлган "Алномиш" достонининг 1000 йиллиги, мамлакатимизнинг ватанпарвар ва жасур ўғлони Жалолиддин Мангуберди таваллудининг 800 йиллиги тантаналари, улуғ боболаримизнинг муқаддас қадамжоларни обод қилиш, уларнинг кутлуғ саналарини нишонлаш эзгу ва савобли ишларимизга муносаб хисса бўлиб қўшилди.

Бизнинг таянчимиз ва суюнчимиз, кувончимиз ва фуруримиз бўлган ёш авлодни муносаби ворисларимиз этиб тарбиялашга қаратилган Кадрлар тайёрлаш миллий дастурини амалга ошириш борасида салмоқли қадам кўйилди.

Биз ўтиб бораётган йилни яхши ният билан Аёллар йили, деб эълон қилган эдик. Биз учун энг азиз,

энг мўътабар бўлган оналаримиз, опа-сингилларимиз, суюкли қизларимизнинг қадр-қимматини ошириш, уларнинг ҳаётини ҷароғон этиш, оғирини енгил қилишдек ҳайрли ишларимиз Янги йилда ҳам албатта давом этади.

Бу масала давлатимиз сиёсатининг энг устувор йўналишларидан бири бўлиб қолаверади.

Азиз дўстларим, бирордларим!

Ўтган йил юртимишнинг тинчлиги ва осойишталиги, беғубор осмонимиз биз учун нақадар бебаҳо эканини яна бир бор аংглаз ва қадрлашга даъват этган йил бўлди.

Осуда ҳаётилизга раҳна солишига уриниб кўрган, фаразли ва мудҳиш мақсадларини амалга ошириш учун хуруж

қилган, ёвуз кучлар ўзининг қора ниятига етолмади.

Ҳалқимизнинг келажакка — танлаган йўлимизнинг тўғрилигига, эркин ва озод ҳаёт куриш, Ватанимизни обод қилиш, адолатли фуқаролик жамияти барпо этишдек олий мақсадимизга бўлган ишончи яна-да ортди.

Одамларимизнинг мана шундай олижаноб умид ва ниятлари қатъйўлигини Олий Мажлис ва маҳаллий кенгашларга бўлиб ўтган сайловлар яққол тасдиқла-ди.

Ҳалқимизнинг ана шу азму қарорини, ҳаётилизда бўлаётган ўзгаришларга ишончини мен шу кунларда барча вилоятларимизда бўлиб, муҳтарам юртдошларим билан учрашганимда яна бир бор ҳис этдим.

Қадрли дўстлар!

Ватанимиз XXI асрга интилмоқдाह, ҳалқимиз яқин ва узоқ қўшниларимиз билан ҳамжихатлида муносаби ва фаровон ҳаёт куриш, юртимишда тинчлик, ба-рқарорлик ва осойишталикин янада мустаҳкамлашни ўз олдига энг улуг мақсад қилиб қўймокда.

Янги йилни биз Соғлом авлод йили, деб эълон қилдик.

Бунинг негизида, аввало, миллатимиз ва ҳалқимиз истиқболини, барчамизнинг, мана шу муқаддас юртда яшаётган ҳар бир инсон ва ҳар қайси оиланинг орзу-умидларини кўрамиз.

Бунинг замирида буюк мақсадларимизнинг асосий шарти бўлмиш ўсиб келаётган ўғил-қизларимизни ҳар томонлама соғлом қилиб улғайтириш, замонавий билимга, ўз мустақил фикрига эга бўлган, иймон-эътиқодли авлодни вояга етказиш каби эзгу ҳаракатларни кўришимиз даркор.

Мен мана шу ҳаяжонли дақиқаларда бир ҳақиқатни тақороран айтмоқчиман: бугун қилаётган барча эзгу ишларимизнинг асосий мақсади — Ватанимизнинг озодлиги, кўпмиллатли ҳалқимизнинг омонлиги, юртимишнинг равнақи, мана шу муқаддас заминимизда яшайдиган ҳар бир оила ва инсоннинг баҳт-саодатидир.

Муҳтарам ватандошларим!

Янги йилда ҳаммангизга сиҳат-саломатлик, оиланинг тинчлик-хотиржамлик, хонадонларингизга қутбарака, тўкин-сочинлик тилайман.

Янги — 2000 йилнинг қадами куттуғ, саодатли келсин! Кўнглингиздан кечётган жамики эзгу орзу-умидларингиз рўёбга чиқсан!

Янги йил барчамизга муборак бўлсин!

Ислом КАРИМОВ,
Ўзбекистон Республикаси Президенти

Устоз
муқаддас
тушунча
3-бет

Оққан
дарё
оқаверади
5-бет

ПРЕЗИДЕНТ СОҒАЛАРИ ТОПШИРИЛДИ

Юртимишда янги йил арафасида улкан арча атрофидаги меҳрибонлик уйлари тарбияланувчилари ва эҳтиёжманд оиласалар фарзандларига Президент совғаларини улшини анъанага айланни бормокда.

29 декабрь куни пойтхатимиздаги муҳташам Ҳалқлар дўстлиги саройида шундай тантана бўлиб ўтди. Тадбирга Тошкент шахри ва вилояти, Сирдарё, Жиззах вилоятларидаги меҳрибонлик уйлари тарбияланувчилари, эҳтиёжманд оиласалар фарзандларига таклиф этилди. Бу ерда уларни Қорбобо, Қорқиз каби эртаклар қаҳрамонлари кутниб олди.

Болаларни тотувлик, биродарлик, яхшиликни улуғлашга чорлов-

чи ва турли ажойиб-гаройиб воқеаларга, шўх-шодон қўшиқ ҳамда рақсларга бой "Президент арчаси" байрамига "Томоша" болалар фольклор театр студияси, таникли эстрада юлдузлари алоҳида кувонч багишлиди.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг Давлат маслаҳатчиси Н.Жўраев, Буш вазир ўринбосари X.Кароматов болажонларни янги йил билан қутлаб, уларга Президент совғаларини топшириди.

Л.СУВОНОВ,
ЎЗА мухбари.

Бухоро шаҳридаги вилоятларро ихтисослашган меҳрибонлик уйида 86 нафар ногирон, ота-она-

сиз болалар тарбияланади. Уларнинг саломатлиги йўлида ҳукуматимиз алоҳида ғамхўлиқ қилмоқда. Якунланётган йилда ушбу меҳрибонлик уйига 20 миллион сўмдан зиёд маблағ сарфланди. Бу ерда арча байрами тоғт кувончли ўтди. Болаларга Президент совғалари топшириди.

Вилоятдаги 20 дан кўпроқ муассаса — болалар уйларига, болалар санаторийси, ногирон болалар реабилитация марказлари, мактаб-интернатлар тарбияланувчиларига ҳам Президент совғалари топширилди.

(Давоми 2-бетда)

Гулистоннинг
энг гўзал
иншооти
6-бет

Математика
дарсида -
эртак
10-бет

ИСЛОМ КАРИМОВНИНГ ТОШКЕНТ ВИЛОЯТИ САЙЛОВЧИЛАРИ БИЛАН УЧРАШУВИ

Ўзбекистон Республикаси Президентлигига номзод Ислом Каримовнинг сайловчилар билан учрашувла-ри давом этмоқда. Ана шундай му-лоқотлардан бири янги йил арафаси – 29 декабрда Тошкент вилояти сайловчилари билан бўлиб ўтди.

Фидокорлар миллий демократик партияси томонидан номзоди кўрса-тилган Ислом Каримов билан учрашувни Ўзбекистон Республикаси Президентлигига сайлов ўтказувчи 10-Тошкент вилояти округ сайлов комиссиясининг раиси Умар Муслимов очди.

Президентликка номзоднинг ишончли вакили, Паркент тумани ҳокими Турон Холтоев йигилгандарни Ислом Каримовнинг таржима ҳоли ва сайловоди дастури билан танишилди. У ўз сўзида Ислом Каримов юртимиз истиқлолининг асосчиси, тараққиёт йўлини белгилаб берган давлат раҳбари, халқимизнинг келажагини таъминлашга каратилган ислоҳотларнинг бошловчиси ва раҳнамоси эканлигини таъкидлади.

Учрашувда Ислом Каримов нутқ сўзлади.

Давлатимиз раҳбари Тошкент вилояти улкан ва ноёб салоҳиятга эга эканини, бу ерда беҳисоб имкониятлар, ривожланган коммуникация тар-моқлар, шаклланган инфраструктура, юқсан малакали кадрлар мавжудли-гини қайд этди.

Бугунги кунда Тошкент вилояти мамлакатимизнинг саноати юқори даражада ривожланган минтиқаларидан бирига айланиб, республика саноат маҳсулотининг 11,5 фоизини, электр энергиясининг 45 фоизини, кўмирнинг 98 фоизини, цементнинг 43 фоизини, пўлат ва металл прока-тининг 100 фоизини, ранги метал-ларнинг асосий қисмени ишлаб чи-кармокда.

Юртбошимиз қайд этганидек, за-монавий корхоналарнинг ишга туширилиши натижасида вилоятда четга маҳсулот экспорт қўливлари саноат корхоналари сони 31 тадан 56 тага етди, экспорт ҳажми 3,6 баробар ошиди. Унинг таркибида пахта толасининг улуши камайиб, қишлоқ ҳўжалиги ҳом ашёсидан ишлаб чиқарилган тай-ёр маҳсулотлар ҳажми ортиб бора-ётгани, айниқса мухимдир.

Вилоядада хорижий сармоялар иштирокида 111 та корхона фаолият кўрсатмоқда. Жорий йилнинг 11 ойи-да улар 13,5 миллиард сўмлиқдан ор-тиқ маҳсулот ишлаб чиқарди. Айниқса, Жанубий Корея иштирокида тузилган "Кабул-Ўзбек компания", Чехия билан ҳамкорликдаги "Кенаф", Буюк Британия иштирокидаги "Конмит", Ўзбекистон-Германия саъй-ҳаракати-нинг маҳсулни бўлган "Кибо" сингари қўшма корхоналарнинг фаолияти са-марали бўлмоқда.

Ислом Каримов Тошкент вилоятиning кўп тармоқли қишлоқ ҳўжалиги соҳасида бўлаётган ўзгаришлар ва ислоҳотлар ҳақида гагирав экан, аввало, бу йилнинг ўзида вилоят пахтакорлари ва галлакорлари эришган ютуклар ҳар қанча таҳ-синга сазоворлигини айтиб ўтди. 283 минг тонна пахта, 322 минг тонна фалла етишириб, шартнома режаларини ошириб бажарган вилоят дехқонларига фидокорона меҳнатлари учун чин қалбдан миннатдорлик билдири.

Кейнинг йилларда вилоятда аҳолини табиий газ ва тоза ичимлик суви билан таъминлаш бора-сида сезиларни ишлар амалга оширилди. Ҳусусан, 5 минг кило-метрдан ортиқ табиий газ ва минг километрдан ортиқ ичимлик суви қувурлари фойдаланишга топширилди. Шу йиллар мобайнида аҳолини газ билан таъминлаш даражаси 52 фоиздан 79 фоизга, сув билан таъминлаш эса 75 фоиздан 90 фоизга етди. 2005 йилгача яна 4 минг 200 километр табиий газ, 800 километрдан зиёд ичимлик суви қувурлари тортиш кўзда тутилган.

Ислом Каримов Янгибод воқе-аларига тўхталиб, бу ҳол барчамизни янада оғо бўлишга, ҳушёрликни асло йўқотмасликка даъват этишини, юрт осойиштагини, аҳоли тинчлигини сақлаш фақат Қуролли кучлар ва ҳуқуқ-тартибот органла-рининг вазифаси эмас, ҳар биримизнинг мукаддас бурчимиз эканлигини таъкидлади.

Сўзини якунлар экан, Йўлбошли-миз бугунги асосий куч-кудратимиз – одамларнинг эртанги қунга, тинчлик ва барқарорликка, фаровон турмушга ишончи эканини айти.

Учрашувда сўзга чиқкан Оҳангарон тумани мөхнат фахрийи Эргаш Қўйилов, Ўзбекистон ҳалқ ёзувчи-си Утқир Ҳошимов, вилоят сани-тария-эпидемиология станцияси бош шифкори Владимир Андриянов, Олмалик шаҳар 16-урта мактаб директори Искра Пак, Киброй тумани ҳокими ўринбосари, хотин-кизлар кўмитаси раиси Бибихон Шералиева миллий қадриятларимизни тикилаш, халқимизнинг фаровонлигини юксалтириш, миллатлараро тотувлини мустаҳкамлаш, фарзандларимизни баркамол ин-сонлар этиб тарбиялаш ва бошқа хайрли ишлар бевосита Ислом Каримов рахнамолигига амалга оширилаётганини айтиб ўтдилар. 2000 йил 9 январда сайловчиларни Ислом Каримов номзоди учун овоз беришга чакирдилар.

Беҳзод УСМОНОВ,
Неъмат ДУШАЕВ,
ЎЗА.

ПРЕЗИДЕНТ СОВГАЛАРИ ТОПШИРИЛДИ

(Боши 1- бетда)

Самарқанд шаҳридаги муҳташам "Афросиёб" меҳмонхонасида ўтказилган янги йил байрами меҳри-бонлик уйлари болакайла-ри қувончига бир олам қувонч кўшди.

Президент арчаси атрофида Корбобо ва Қорқиз кичкитойларни байрам базмiga ҷордади. Сўнг уларга Президент совғалари топширилди.

Вилоят ҳалқ таълими бошқармасига қарашли 10- меҳрибонлик уйи лицейида янги йил шодиёнларни кўшалоқ байрамга айланди. Яқинда Юртбошимиз мазкур меҳрибонлик уйига ўз хисобидан асратаған 10 минг АҚШ доллари ва 500 минг сўм маблаг эвазига бу ёрда б та фан кабинети за-монавий асбоб-ускуналар билан жиҳозланмокда. Инглиз тили кўлланмалари ва ўкув куроллари сотиб олинди.

Навоий шаҳридаги "Фар-ход" мадданият саройида ташкил этилган улкан арча

атрофи жажоқ болажонлар билан гавжум бўлди. Бу ерга эҳтиёжманд оиласларнинг фарзандлари ташриф бўюри. Уларга Президентимиз совғалари топширилди. Корбобо ва Қорқиз, истеъодли болалар ўз санъатини намойиш этдилар.

Фарғона шаҳридаги Юсуфжон қизиқ Шакаржонов номли вилоят театри шаҳардаги биринчи ва иккinci меҳрибонлик уйлари тарбияланувчилари, ўкув мусассасалари кичкитойлари билан гавжум бўлди.

Болалар саҳнада энг севимли мультфильм ва эртаклари ажойиб қаҳрамонларининг саргузаштларини томоша қилишди. Театр ижодкорлари ўзларининг кувноқ байрам дастурини намойиш этди. Болалар янги йил, она Ватан, истиклол ҳақидаги шеър ва ашулашлар ижро этиб, раксга тушиши. Корбобо ва Қорқиз болажонларга Президентимиз совғаларини улашди.

(ЎЗА)

АБДУЛХАФИЗ ЖАЛОЛОВНИНГ ҚАШҚАДАРЁЛИК ВА САМАРҚАНДИК САЙЛОВЧИЛАР БИЛАН УЧРАШУВИ

Ҳалқ демократик партиясидан мамлакат Президентлигига номзоди кўрсатилган Абдулхафиз Жалоловнинг Қашқадарё вилояти сайловчилари билан учрашуви бўлиб ўтди.

Учрашувни Ўзбекистон Президентлигига сайлов ўтказувчи 13-Қашқадарё округи сайлов комиссиясинынг раиси Назар Ҳакимов очди.

Ўзбекистон Президентлигига номзоднинг ишончли вакили – Ўзбекистон Ҳалқ демократик партияси Марказий Кенгаши котиби А.Рустамов йигилганларни А.Жалоловнинг таржима ҳоли ва сайловолди дастури билан танишилди.

Сўнгра Ўзбекистон Президентлигига номзод А.Жалолов нутқ сўзлади.

Учрашувда сўзга чиқкан Қарши давлат университети кафедра мудири, фалсафа фанлари доктори Анвар Чориев, ҲДП Шахрисабз туман кенгашининг биринчи котиби Мансур Остонов, Қарши муҳандислик-иқтисодиёт институти таржима ҳоли ва сайловолди дастури билан танишилди.

**А.ТАЙПАТОВ,
ЎЗА мухбири**

Самарқанд Кооператив институтида Ўзбекистон Ҳалқ демократик партиясидан мамлакат Президентлигига номзод, мазкур партия

Марказий Кенгаши биринчи котиби Абдулхафиз Жалоловнинг самарқандлик сайловчилар билан учрашуви бўлиб ўтди.

Учрашувни Ўзбекистон Республикаси Президенти сайловини ўтказувчи 7-Самарқанд округ сайлов комиссияси раиси Р.Холмуродов очди.

Президентликка номзоднинг ишончли вакили – Ўзбекистон Ҳалқ демократик партияси Марказий Кенгаши котиби А.Рустамов йигилганларни А.Жалоловнинг таржима ҳоли, сайловолди дастури билан танишилди. Нотик номзоднинг мамлакатимиз илм-ғанини ри-вожлантириш, фалсафа ва сиёсат-шунослик соҳасини тараққий эttiриш борасида фаол ижодий иш олиб бораётганини, у раҳбарлик килаётган партия сафи тобора кенгайиб, ташкилий жиҳатдан мустаҳкамланаётганини таъкидлади.

Учрашувда Абдулхафиз Жалолов нутқ сўзлади.

Самарқанд шаҳридаги 45-урта мактаб директори И.Афанасьев, Иштиҳон тумани А.Бердикулов, номидаги ҳўжалик раиси Б.Мансуров, Ўзбекистон Ҳалқ демократик партияси Самарқанд шаҳар кенгашининг биринчи котиби Ш.Темиров ва бошқалар сўзга чиқиб, бўлажак сайлов жонажон Ватанимизнинг озод ва обод келажагини таъминлашда мухим ўрин тутишини таъкидладилар, 2000 йил 9 январда барча сайловчиларни Президентликка муносиб номзод учун овоз беришга қақирилар.

**Х. ШУКУРОВ,
ЎЗА мухбири.**

ҚУВОНЧ ОЛА КЕЛСИН

Мен бу йил бешинчи синфда ўқияшман. Фанлар ичидаги менга кўпроқ ёқадигани адабиёт. Ундаги эртаклар олами, мақоллар, топишмоқлар, шеърлар, ҳикоя, ривоят ва афсоналарнинг мағзини чакища бизга муаллимларимиз ёрдам беришади.

"Ватанинг тинч – сен тинч" деган ҳалқ мақоли юрагимнинг шиорига айланган. Чиндан ҳам Ватан тинч, осойишта бўлса, унинг ҳалқи, ҳалқнинг кичик вакиллари – болалар ҳам баркамол бўлиб вояга етадилар.

Президентимиз томонидан 2000 йилнинг "Софлом авлод юли" деб эълон қилиниши оддий ўкувчи сифатидан мени ҳаяжонга согланини таърифлаб беролмайман. Соғлом авлод, бу фақат жисмонан бақувват ёшлиар дегани эмас. Ўзининг ҳур фикрини кўрқмасдан айта оладиган йигит-қизлар, табиийи, мамлакатимизнинг келажагини белгилайди. Соғлом авлоднинг вужудга келиши нафакат давлатимиз раҳбарлари, балки ҳамма-ҳамма, масалан, болаларнинг ўзларига ҳам боғлиқ. Янги йил юртимизнинг болаларига қувончула келсин!

Камолиддин ТОЛИПОВ,
Чирчиқ шаҳридаги 7-урта мактаб 5-синф ўкувчиси

ЕЛЬЦИН ИСТЕФОГА ЧИКДИ

Россия Президенти кече ўз ҳалқига янги йил табриги билан мурожаат киларкан, ўзининг истефога чиқишини эълон қилди. Бу ҳақда аввал Би-Би-Си ва кейинроқ Россиянинг РТР теледастурлари орқали маҳсус ахборот берилди. Б.Ельцин қандай шов-шув билан ҳокимият тепасига келган бўлса, худди шундай алфозда уни ташлаб кетмоқда, деб баҳоламоқдалар айрим сиёсатчилар.

Б.БОТИРОВ

"Мехмонхона" мизнинг бугунги азиз меҳмони — Ўткир Ҳошимов халқимизнинг атоқли ва ардокли ёзувчиси сифатида машхур. Унинг 50 дан ортик китоби турли тилларда 2 миллиондан ортик нусхада чоп этилган. Адибнинг "Баҳор қайтмайди", "Нур борки, соя бор", "Дунёниш ишлари", "Икки эшик ораси", "Тушса кечган умрлар" асарлари элизимизнинг маънавий мулкига айланган. Ўзбекистон халқ ёзувчи-си" фахрий увонини, Ўзбекистон Республикаси давлат мукофоти, орденлар билан тақдирланган. Ўткир Ҳошимовнинг давлат ва жамоат арбоби сифатидаги хизматлари хам салмоқли. У юртимиз Мустақиллиги учун курашнинг олдинги сафларида бўлди. Матбуот ва телевидениедаги чиқишиларини халқ эҳтиром билан қарши олди. Элизимиз маънавиятини боййтишга хисса бўлиб қўшилган турли тарҳий асарлар, жумладан, муқаддас Куръони Каримнинг ўзбек тилида биринчи бор нашр қилинишида хам унинг ҳиссаси катта.

Оиласи. Икки фарзанди, тўрт на-бираси бор.

— Мұхтарам Ўткир ака, умрининг мазмуни қофоз ва қалам билан бөвсита боғлиқ бўлган бедор инсон сифатида сизни маърифат остонасига етаклаган биринчи муаллимингиз ёдингиздам?

— Менимча ҳар бир инсон илк бор мактабга борганида уни қўлидан ушлаб синфа етаклаган, алифбони ўргатган ўқитувчисини яхши эсласа, ажаблас. Менинг шундай ўқитувчим, ҳечам эсимдан чиқмайди нурга чўмган юзлари — Маъсадуд опа деган муаллима аёл эди. Тўғриси, мен 1-синфа борганимда ҳали 7 ёшга тўлмаган эдим. Акаларимга эргашиб мактабга борганим. Лекин негадир мактабда ўқигим келмаган, дарсдан кочиб кетганман...

Кейин касал бўлиб қолганимда биринчи ўқитувчим мени кўргани келган эди. Хозир 1-синф ўкувчиси касал бўлиб қолса, ўқитувчи уни кўришига боришини тасаввур этиш, балки осон эмасдир. Шу-шу Маъсадуд опа қалбимга мухрланиб қолган.

Ўқитувчи деган сўзни қандай таърифлаган бўлардингиз?

— Биласизми, ўқитувчи, мураббий ёки устоз деган ибора мен учун, ҳеч қандай муболағасиз муқаддас тушунча бўлиб келган. Агар эътибор берган бўлсангиз, жуда кўп асарларимда хам ўқитувчи образи бор. "Икки эшик ораси", "Баҳор қайтмайди", "Нур борки соя бор", "Дунёниш ишлари" каби ижодий ишларимнинг деярли барчасида буни кузатиш мумкин. Бу атайлаб қилинган нарса эмас. Чунки ўқитувчисиз ҳаётни тасаввур қилиб бўлмайди. Демак, ўқитувчи қўяфаси, образи беихтиёро асарларга кўчган.

Ўқитувчи бизнинг болалик йилларимизда хам, бугунги даврда хам маънавиятимизнинг етакчи кучи сифатида эътироф этилади. Ўша урушдан кейинга йилларда, биз мактабга борган дамларда ўқитувчи совиб қолган печкага ўтин ёриб ёкиши, кўмир қалаб хонани иситиб ўтириши одалий ҳол эди. Уларни биз муаллим деб билсак-да, ҳар биридан ота-оналарини миздек меҳр-муҳаббат туряр эдик. Шу-

нинг учун ҳам ўқитувчини шарафлаш, қадрлаш менинг виждан бурчимга айланаб кетган. Агар адашмасам, 1976 йилларда матбуотда "Қалбининг оппоқ дафтари" деган жиддий мақола эълон қилинганди. Ўша пайтда бу мақола юзасидан маориф вазири Саид Шермуҳаммедов махсус коллегия чиқириб ижобий муносабат билдиран, алоҳида қарор қабул қилиган эди. Бундан ташқари, Фарғонанинг Ўзбекистон туманида Алижон Пайғамов деган райком секретари бўларди. Ўша пайтда хам компартияning ўзида тури "ўйин"лар кам бўлмаган, лекин коммунистларнинг ичидаги ҳалол одамлар жуда кўп бўлган. Шулардан бирни Али ака эдилар. Бу киши ўзи ўқитувчидан чиққани учунми, ўша мақолани кўпайтириб тумандаги барча мактабларга, кутубхона клубларга, ҳатто чойхоналарга хам илиб кўйганини яхши эслайман. Қисқаси, ўқитувчи дегандага хаёлимга нурли, зиёли одамнинг қиёфаси келаверида. Бундай дейишимга яна бир сабаб бор. Яқинда бўлиб ўтган маҳалий кенгашларга ва Олий Мажлисга сайловлар олдидан кўплаб жойларга

Mehmonxon

кошига қайтмайди. У эса, бундан ўқсинмайди, айланышдан тўхтамайди. Ўқитувчини ҳам ана шу чархпалакка ўхшатгим келади. Неча шогирдларни нурга буркаб порлоқ манзилларга йўллайверади. Ҳеч қачон, ҳеч қайсисидан мурувват кутмайди. Мабодо шогирдлардан бирни унга эҳтиёж сезиб келса ёки йўқлагудек бўлса, ўзи даги ҳамма чарчоғу дардларини шу ондаёк унтуради.

Устозларга эҳтиёж сезиши ҳақиқий шогирдларга хос нарса. Уларда ўз устозларига нисбатан ҳурмат, эҳтиром кўрсатиш ҳамиша юқори бўлади. Баъзан пули кўпайиб, ўзини йўқотиб кўйган одамлар масалан, уйда ўтказаётган бирор маросимда ўқитувчисини меҳмонхона тўрига чорлаш ўрнига чой ташитиб кўйган ҳолатларни кўрсам, газбим ошади.

Болалигингиз, ёшлигингиз кечган собиқ шўролар тузумининг шарқона турмушизига, миллат тарбиясига таъсири хусусида...

— Унтиб бўлмайди. Бизнинг энг яхши удумларимиз, тарихий анъанарапаримиз, миллий қадриятларимиз камситилиб келди. Масалан 80-йиллар ўтларига келиб отасининг тобутини кўтариб, қабристонга боргани учун компартия сафидан ўчириш каби ҳолатлар (компартия сафидан ўчирилиш баъзан

Фикрингиз.

— Президентимизнинг жуда бир гўзал одатлари бор. Ҳар йили Конституция куни нишонланётганда, келгуси йилни ижтимоий муҳим аҳамиятга молик ном билан атас тақлифини айтадилар. Ва шу соҳага йил давомида алоҳида эътибор берилади. Масалан, яқунланган йилни Аёллар йили, янги 2000 йилни — Соғлом авлод йили деб эълон этилишининг замарида чексиз маъно бор. Соғлом авлод деган тушунча мустақиллигимизнинг дастлабки кунларида ёки пайдо бўлган. Эътибор берган бўлсангиз, мамлакатимизда таъсис этилган биринчи орден хам "Соғлом авлод учун" деб номланади. Бу шунчаки гап эмас. Айтиш мумкин, бу тушунча нафақат янги йилга балки асрларга даҳлдордир. Авлоднинг хам жисмоний, хам маънавий соғломлиги, баркамоллиги халқимизнинг, миллатимизнинг келажак тақдирини белгилайди. Катта авлод кичикларга шундай сабок берсинки, токи улар катталардан битта бўлса хам камроқ хатога йўл кўйсин ва битта бўлса ҳам кўпроқ ютуқка эришсин. Бундай иш фақатгина соғлом авлоднинг қўлидан келади. Юртимизда ана шундай эзгу ишлар учун шарт-шароитлар, имкониятлар яратилаверида деб, ишонаман.

Янги таркибдаги парламент аъзоси ҳамда ўз аудиториясига эга бўлган ёзувчи сифатидаги режаларингиз билан ўртоқлашсангиз.

— Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисига бўлиб ўтган сайловлар натижасига кўра, кўплаб янги депутатлар, халқимизнинг ишонган кишилари кашф этилди. Янги таркибдаги парламент аъзоларининг қонунчилигимизни ривожлантириш йўлидаги меҳнатларида меваффакият тилагим келади. Қонунчилик жуда мураккаб юмуш бўлиб, буни барча бирдек тушуниб етмаслиги мумкин. Депутат кўкракка беғини тақиб, шу билан фарҳланиб юриш эмас. Аввало, у қонунлар яратадиган даражада парламент тафаккурига эга бўлиши керак. Керак бўлса, халқ манбаатларини, давлат сиёсатини ҳар хил хуружлардан ҳимоя кила оладиган даражадаги кучни ўзида сезиши талаб этилади. Ўтган беш йил мобайнида бошлаган барча ишларимизни давом этириш, фаолиятимиз самарадорлигини ошириш режаларимизнинг асосини ташкил этиади. Яна хоҳлардикки, парламентимизда айрим давлатлардаги каби даҳанаки жанжалларга йўл кўймасак, дўстона фикр алмашиш йўли билан ракобатда ишласак максадга мувоғик бўлади.

Энди ижод масаласига келсак, албатта, одам ҳаётни кузатади, мунтазам изланади. Ижод мен учун муқаддас нарса. Кейинги йилларда ҳам ўйлайманки, муҳлисларимни зериктириб кўйганим йўқ; Масалан, Ҳамза театри саҳнасида намойиш этилаётган "Қатағон" номли трагедияни кептириш мумкин. Биласизки, шўро адабиёт тида трагедик асарлар яратилишига етарли тўсиклар бор эди. Гўё бизда бунга асос ҳам, эҳтиёж ҳам йўқдек. Аслида "ўзбек иши"нинг ўзи жуда катта фожиа эди.

"Дафтар ҳошиясидағи битиклар" деган кўп йиллик кузатишлариминг янги нашрни ҳам китобхонларга кириб бораётган нашрлардан. Чунки у зиёлилар газетаси. Демакки, халқимиз орасида зиёлилар кўп. Мәърифатга ташналик бор. Мен "Мәърифат"нинг барча муҳлисларига, ўқитувчи-мураббийларга энг эзгу тилакларимни билдираман. Янги йилда соғлик-омонлик, тутувлик ва баҳт, хонадонларида тўйлар бўлишини истаб қоламан.

— "Мәърифат" муҳлисларига тилакларингиз.

— "Мәърифат" газетаси ҳозирги шароитда энг кўп хонадонларга кириб бораётган нашрлардан. Чунки у зиёлилар газетаси. Демакки, халқимиз орасида зиёлилар кўп. Мәърифатга ташналик бор. Мен "Мәърифат"нинг барча муҳлисларига, ўқитувчи-мураббийларга энг эзгу тилакларимни билдираман. Янги йилда соғлик-омонлик, тутувлик ва баҳт, хонадонларида тўйлар бўлишини истаб қоламан.

— Самимий сұхбатингиз учун ташаккур.

Фахриддин КАРИМОВ
сұхбатлашди.

Тахририятдан: Газета тахрир ҳайъати ва тахририят жамоаси тахрир ҳайъати аъзоси, севимили ёзувчимиз Ўткир Ҳошимовни халқнинг ишончига сазовор бўлганликлари билан кутлайди.

УСТОЗ - МУҚАДДАС ТУШУНЧА

бордик. Айниқса, қишлоқ зиёлилари ўртасида ҳар қандай муаммони кўра оладиган, бугунги кунимизнинг қадрини чукур ҳис этадиган табака — ўқитувчиларига яна бир марта ишонч ҳосил қилдим. Албатта, ўқитувчилар орасида хам, бошқа касб эгалари ўтасида бўлганидек ҳар хил одамлар бўлиши мумкин. Лекин ўқитувчиларнинг аксарияти "ҳамма нарса сотилиди ва ҳамма нарса сотиб олинади" деган эътиқоддан узоқлигини мамнуният билан таъкидлагим келади. Ҳолбуки, бу билан бошқа касб эгаларини асло камситмоқи эмасман. Афуски, бизнинг бугунмиздаги ҳатто депутатларни шахсий манбаатлар билан боғлашга интилувчи одамларни ҳам кузатишга тўғри келди. Шундай пайтларда яна ўқитувчилар адолатни, фурурни ва ҳалқ ишончни интилишларни химоя қылганларига қойил қолдим. Таъкидлаш жоизки, бугунги кунда ўқитувчи-мураббийларнинг меҳнат шароитларини яхшилаш, моддий манбаатдорликларини ошириш чораларини ўйлашмиз керак. Бу борадаги муаммолар ҳам етарли. Сайловчилар билан учрашувларда ҳам бунинг гувоҳи бўлдик. Зоро, юртбошимизнинг ўзлари бу ишга ҳайриҳоқ ва мададкор эканликлари ўтган йиллар давомида етарлича ойдинлашди. Энди шу ишларнинг қонуний асосларини мукаммаллаштириш ҳақида ўйлашмиз керак бўлади.

Инсон ҳар доим ҳам устозлари ва уларнинг ўгитларига эҳтиёж сезиб яшаса, бу ниманинг аломати бўлиши мумкин?

— Одам ёши улғайган сайин, билими кўпайган сари ҳаёт ҳақидағи тасаввuri, дунёқарashi бойиб боради. Ва баъзан шогирд устоздан ўзиги кетиши мумкин. Буни табии қабул қилиш керак. Эсимда, мен ўқиган қишлоқ мактаби орқасидан ариқ оқиб ўтган эди. Шу ариқка бир ҷархалак үрнатилган эди. Ҷархалак жудаям эскириб кетган, теннир пакирчалари занглашган, парракларига кўм-кў сув ўтлари илиниб қолган эди. Лекин муттасил айланни турарди, нолали, гийқилаб. Куз пайтлари ариқнинг бўйига ётиб сув ичишини яхши кўрардик. Ўшанда экология ҳозиргида ахволда эмасди. Кейинчалик шу ҷархалак жуда кўп тушимга кирадиган бўлди. Ўлаб қарасам, ҷархалак беъжиз мени безовта қилмаётган экан. Яни мен мактабимни, ўқитувчиларимни, дарсларни кўмсаган эканман. Бу шунчаки ҳолат эмасди, мен учун. Масалан, ўша ҷархалак бир жойда туради, сув томчиларини кўтариб юқорида оқимга йўллаб айланаверида. Лекин унинг ҷалбимларидан чиқкан митти жилғачалар ҳеч қачон ҷархалакнинг

бўлади. Айтайлик, америкалик 16 ёшлардаги кизнинг бошқа эркак билан беҳаё муносабатларига гувоҳ бўлсангизу, бу ҳақда унинг ота-онасига билдирангиз ўзгалир шахсий ҳаётига аралашганликда айланасиз. Бизда бирор қизнинг ўғил бола билан кўл ушлашиб турганини кўриб қолган 3-4 кўча нарида яшовчи ҳақида чакиришга ҳақли. Бунинг учун ўшларнинг ота-оналаридан миннадорчилик олиши шубҳасиз. Қолаверса, бизда чиндан ҳам бир болага етти маҳалла ота-она бўлади. Бу бошқа ҳалқнинг дунёқарашини камситиш эмас. Фақатгина ҳар бир юртнинг, миллатнинг ўз одоб ва ахлоқ категориялари мавжуд, улар бир-биридан тубдан фарқ қилиди. Барча хос хислатларимиз бўқий бўлиб қолаверсин.

— 2000 йилнинг Соғлом авлод йили деб эълон килинишида сизнинг

Уқувчиларга ёшлигиданоқ она тилини ургатиш, шуур ва онгига сингдириш орқали она тилига, юртига, ўз миллатига муҳаббат руҳида тарбиялаш бугунги педагогикамизнинг энг муҳим масалаларидан биридир. Она тилини ургатиш — бу фақат шу фан юзасидан тўлиқ маълумот, билим беришнинг ўзигина эмас. Тил ургатиш унинг қонуниятларини, оҳанг ва кўп маънолилигини, бўек ва жилоларини англаш, сузни жойида тўғри ишлатиш ва сўз орқасида турган тушунча, қараш, мазмунни илгаёт орқали ана шу сўзларнинг ясалишига турткӣ, асос берган теварак-атрофни, борликни, она-табиатни, юртжамолини англаш, ҳис этиш ва унга муҳаббат қўйиш дегани ҳам. Сўзлар борлик, ҳаёт, коинотнинг инъикоси экан, демак тил урганувчи ҳам сўз орқали ана шу нарсаларни англаши табийидир. Биз ўқувчиларга фақат тилнинг ўзини ургатмаймиз, тил орқали коинот, борлик, миллий тафаккур тарзимиз ҳақида ҳам тасаввур берамиз. Уқувчи тил қонуниятларини табиат ва борлик билан уйғун ҳолатда урганса, у табиатга, коинотга, борликқа ҳурмат руҳида тарбияланади. Биз кўйида таклиф қилаётган синтаксисда гап булакларини шартли белгилар билан ўқувчиларга ургатиш усули уч йилдан бўён 5—9-синфларда синаబ келинаётган ва яхши самара берган усулу булиб, асосий мақсад шартли белгилар орқали тил қонуниятларини ўқувчи онгига осонроқ, тушунарлироқ сингдиришга қаратилган. Бироқ бу усул кўзланган мақсаднинг фақат бир жиҳати. Бу услуг яна ўқувчидаги образли тафаккурни шакллантириш, борлик, коинот, инсон муносабатларини уйғун ҳолатда тасаввур қилиш борасида ҳам яхши самара берди. Энг муҳими, биз ўтказган тажрибалар шуни кўрсатадики, гап булакларини шартли белги асосида урганган ўқувчиларнинг, шартли белгисиз, мавжуд ва маълум методика асосида урганган ўқувчилардан ҳам онг, ҳам борликқа ижодий муносабатда булиш борасида анча устунлиги сезилади. Чунки, синтаксиснинг гап булакларини шартли белгилар асосида ургатиш дастлаб ўқувчига тил қонунларини соддороқ, осонроқ, эсда қоладиган шаклда тушунтирусада, бироқ барibir ўқувчидан бу белгилар мустақил фикр, тасаввур талаб қиласи. Уқувчининг тасаввури кенгайиши эса унинг онгига таъсир қиласи, мустақил фикрлашга ургатади. Аслида шартли белгилар атрофимизни ураб турган борликнинг рамзлари бўлиб, бу рамзлар ўртасидаги, борликдаги муносабат, уйғунлик тил қонуниятлари ўртасидаги уйғунлик билан бир хилдир. Уқувчи тил қонуниятларини кўз олдидаги борлик асосида тасаввур қиласа, мавзуни англаши, ўзлаштириши жуда осон кечади ҳамда мавзуга ўзи эркин ёндоша бошлайди. Қўйида мен ўз тажрибани умумийроқ тарзда тушунтиришга ҳаракат қиласман. Зеро, синтаксиснинг энг мураккаб соҳаларигача шартли белги асосида ургатиш, мураккаб мисолларни ҳам шартли белги билан бемалол ифодалаш мумкинлигини мен ўз

та жрибам да курдим.

Куриб турганимиздай, унда эга қуёш шаклида. Чунки, қуёш борликдаги тириклиникнинг асоси, барча нарса қуёшга интилиб яшайди, қуёшсиз на табиатда, на коинотда ҳаёт мавжуд. Демак, қуёш гап булакларидаги эганинг рамзи, шартли белгиси булишга ҳар жиҳатдан муносаб. Барча сайдералар қуёш атрофида айлангани, маълум маънода ёргулкка, қуёшга бўйсунгани каби гап булаклари ҳам бош булақ — эгага бўйсунади ва тобе булақ. Бош булаксиз эса гап бўлмайди.

Демак, қуёш ва эга ўртасида мантикий ухшашлик мавжуд. Агар ўқувчига эгани қуёш шаклида тасаввур қиласида олсак ҳамда қуёшнинг борликдаги вазифасини тушунтира олсак, ўқувчи эганинг гап булакларидаги тутган ўрнини яққолроқ тасаввур қиласи ҳамда бу шартли белгини, унинг вазифасини эсдан чиқариши, адашиши мумкин бўлмайди. Масалан: «Карим китоб ўқиди» гапидаги «Карим» сўзи, яъни эганинг ўрнига қуёш шаклини қўйиб тушунтирасак, ўқувчи эгани ва унинг вазифасини тушуниб олиши осон кечади.

Кесимнинг рамзий белгиси қилиб Ер шаклини танладик. Чунки, ер қуёш атрофида айланади. Қуёшдан

да аждодларимиз учбурчакни мустаҳкамлик

купайиш рамзи сифатида қабул қилган. Учбурчак бурчакларни тўлдирувчи асосий ўзак бурчак. Воситали ва воситасиз тўлдирувчилар рамзи сифатида биз учбурчакларни — учлари икки тарафга қараган шартли белгини қўлладик. Тўлдирувчи худди учбурчакнинг асл рамзи каби кесимига мустаҳкам боғланган булақ. Уқувчи учбурчакнинг рамзини тушунса ёки унга тушунтирилса, гап булакларидаги тўлдирувчининг вазифасини яққолроқ тасаввур қиласи. Агар тўлдирувчини ифодаловчи булаклар бир-бирига бирлашса, Ер рамзи ичидаги ромб рамзига айланади. Шу сабабли, тўлдирувчининг учбурчак шаклида қўлланиши ўқувчига вазифани тушунтиришни осонлаштиради.

Аниқловчига эса биз ярим ой шаклини, изоҳловчига бутун ой шаклини танладик. Сифатловчи аниқловчига ойнинг дастлабки куни, қараткичили аниқловчига Ойнинг охирги кунидаги шаклини олдик. Изоҳловчига эса тўлинай шаклида. Маълумки, Ой Қуёшдан нур олади. Бундан ташқари Ойга қараб кунларни, ойларни, йилларни аниқлаймиз. Аниқловчига ҳам гап булакларидаги асосан эга

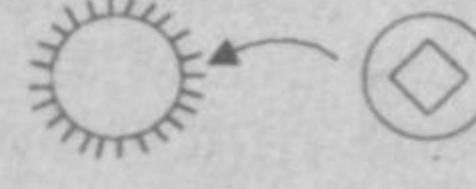
до қилиш зарур булади. Мазкур усулдан тестлар тузишда, тури топшириқлар беришда фойдаланиш мумкин. Шартли белгилар ўртасидаги мантикий боғланнишга асос булади. Бу усулда ҳар бир гап булаклари ва уларнинг шартли белгилари ўқувчиларга амалий машгулот ва кўргазмали куроллар билан тушунтириб борилади. Ҳар бир белгининг маъноси ва гап булакларини ифодалаб келгандаги вазифасини ўқувчиларга эстетик завқ бағишлайдиган, уларда катта қизиқиш ва ҳавас ўйғотадиган турли хил ҳаётий жараёнларни мисол келтириш орқали тушунтириш зарур булади. Бундай усулда ўқувчи нафақат синтаксисни, балки бошқа фанлар ҳақида ҳам маълумот олади ва бу соҳаларни мустақил тасаввур қиласиган булади. Синтаксисни ўқитиши методикаси ҳақида кўп методлар, шубҳасиз, самарали, синаланган методлардир. Биз бу методларни инкор қилмаган ҳолда, ўз усулини энг аҳамиятли томони фақат ўқитувчи эмас, ўқувчи ҳам мавзуу устида бош қотириши, изланиши талаб қилинишидир. Агар ўқувчи мавзуни ва белгиларни фақат ёдласа, унда бу усулда дарс ўтиш ўзини оқламайди. Ўқувчи ёдлаши эмас, тасаввур қилиши, мустақил ёндошиши, мавзуни англаб олиши шарт. Бунинг учун ўқувчига шартли белгилар асосида жонли мисоллар орқали гап булаклари орасидаги боғланнишни тушунтириш осон кечади. Бу белги асосида дарс ўтишнинг қандай афзал жиҳатлари бор? Бу саволга уч йиллик тажрибадан келиб чиқиб, қўйидагиларни кўрсатиб ўтиш мумкин. Биринчидан: ўқувчи бош булаклар ва иккичи даражали булаклар ҳақида яққол тасаввурга эга булади. Иккичидан, гап булакларини тасаввур қилиши баробарида сўз биримасини, сўзларнинг биринчи усулларини тушуниши, англаши осонлашади. Гапда нечта гап булағи бор, сўзлар қай усулда бирикяяпти, қандай вазифани бажаривчи келаяпти деган саволга, белгиларга қараб ўқувчи осон тасаввур қиласи. Учинчидан: бош булак ва иккичи даражали булакларни ифодаловчи шартли белги тагига хоҳлаганча гап тузиш мумкин. Демак, ўқувчи мавзуни яққол тасаввур қилиши, унга мустақил ёндошиши имкони яралади.

Гап булакларини шартли белгилар асосида ургатишни мен ўз ҳамкасларим эътиборига ҳавола қилишини маъқул кўрдим. Газета имкониятини кўзда тутиб, белгилар, мисолларни бирмунча қисқартириб беришга тўғри келди. Агар ҳамкасларимизда қизиқиш туғилса, мавзуни яна давом эттирамиз.

Раззоқ ХОЛМУРОДОВ
Қашқадарё вилояти
Нишон тумани,
Кодир Бахши Раҳимов
номидаги
29- мактабнинг 1-тоифали
ўзбек тили ва адабиёти
ўқитувчиси

СИНТАКСИСДА ШАРТЛИ БЕЛГИ

сўнг ер инсон учун, тириклик учун асосий сайдер, унда ҳаёт, кураш, тарих давом этади. Инсон шу заминда яшайди ва фаолият кўрсатади. Ер сайдераси кислород — ҳаво шаклида булиб, ўртасидаги ромб тирикликни билдиради. Агар ер бўлмаса қуёшнинг кудрати, ҳаётбахши вазифаси билинмайди. Қуёш ва ер уйғунлиги ҳаётнинг асосидир. Гап булакларидаги ҳам эга ва кесимиз гап тузиб бўлмайди. Гап ҳар қандай ҳолатда икки бош булак иштирокида ҳосил булақ. Қуёш ва Ер рамзи гап булакларидаги бош булаклар вазифасига мос тушади. Масалан: «Қуёш чиқди». Бу гап шартли белгидаги шундай ифодаланади:

Агар ўқувчини ана шу бош булакларнинг шартли белгисига ўргата олсан, унда ўқувчи бу булакларнинг гапдаги вазифасини илғаб олиши осонроқ кечади.

Усулдан кўзда тутилган мақсад ҳам тил қонуниятларини осонроқ тушунтириш ва тўғри тасаввур беришдир. Қуёш ва Ер рамзи ҳар жиҳатдан эга-кесим вазифасини эслатиб туради. Зеро, борликда барча нарса, жумладан, тил қонуниятлари ҳам коинот қонуниятларининг инъикоси сифатида майдонга чиқади.

Энди бош булаклардан сўнг иккичи даражали булакларнинг шартли белгисини топиш зарур булақ. Жадвалда кўрсатилган учбурчак Ер рамзи ҳисобланган кесим белгиси ичидаги ромбиннинг ярмидир. Учбурчак — мустаҳкамлик рамзи. Қадим-

(Қуёш рамзи)ни аниқлаб келади. Масалан: «Ёқимли шамол эсмоқда».

Ушбу гапда «ёқимли» сўзи, яъни сифатловчи аниқловчига эга (шамол)-ни аниқлаб келаяпти. Тўғри, аниқловчига тўлдирувчи ва ҳолни ҳам аниқлаб келади. Бироқ у эгага тобе булақ. Тўлдирувчи ҳол билан фақат иккичи даражали булак сифатида муносабатда булақ.

Ҳол эса гап булакларидаги шартли белгиларни иш ҳаракатнинг ҳолатини, ўрнини, пайтини билдириб келади. Шу сабабли биз унга шартли белги қилиб тўртбурчакни танладик. Тўртбурчак — макон рамзи, борликнинг тўрт тарафини, шу макондаги ҳаракатнинг даражасини, меъёри, оқибатини ўзида музассам этади. Биз ҳолнинг булакларига қайси ҳол бўлса ўша ҳолнинг бош ҳарфларини тўртбурчак ичига ёзишини маъқул деб ҳисобладик.

Куриб чиқкан шартли белгилар шунинг билан ҳаракатланадики, ўқувчи бу белгилар вазифасини тушунгач, мавзуу ҳақида мустақил тасаввурга эга булақ. Мавзуни ўзи тасаввур қиласи: ўзи мустақил ечиши ўргатади. Бошқа томондан эса бу белгилар ўқувчига формула шаклида берилса, тушунтирилса, ўқувчига мавзуни янада мустақил ўрганиш имконини беради.

Масалан, ўқувчига шундай белгилар формуласини бериб, гап тузишни талаб қилиш мумкин.

Бироқ бу формулаларга ўтгунча шартли белгиларни ўқувчиларнинг ёшини, синфини эътиборга олган ҳолда уларга яхшилаб тушунтириш, мустақил ишлаш кўнижасини пай-

Каллайи саҳарлаб узундан-узок, ширави қироат - аzon қулоққа чалинди. Ҳар тонг шу, бутун маҳаллағаги хонағонлар аз он бошланиши билан сергак тортишида. Эрта турганга нима етсин, бунда ҳикмат кўп.

“Бободеҳҳон маҳалласига фақат кейинги ўн-ўн беш йил мобайнига шаҳарнинг нуқси урди. Илгарлари бу ер қишлоқ тумани ихтиёрига бўйли, одамлар ажабтоворур дехқончилик қилишар, тупла-тузук ҳосил ҳам кўтаришарди. Ҳозир ҳам аксарият хонағонларда томорқа бор, ул-бул етишиширади. Лекин маҳалла Юнусобод тумани ихтиёрига ўтказилага, қандайдир бўшбача бўйли қолди. Ёшларнинг юриш туриши, кийинишиими, ҳайтоворур, қишлоқка хос бўлган жиҳатлар қандайдир силиқлашгандек бўлди.

Баридир ўзига хос турмуш тарзи маҳалла газетаси қолаверди. Аз он айтимишини күтиб ўтиришадиган келинларнинг “Бободеҳҳон”да анчасини топиш мумкин. Ҳовли супуриш, дарвозаларни субҳи содиқда очиб қўйиш, нонушта тайёрлаш, кўрпа-тўшакларни саранжомлаш оғатижон келинларнинг гарданига.

Она ҳовлига чиқиб, юз-кўлини ювди. Келини Наргизанинг қўлида супурги, тинмайди барақа топур. Болалари уйқудан ўйронгунча, супур-сибир, чойпой, барини мухайё қиласди.

— Ассалому-алайкум, ойи-жон! Яхши ётиб турдингизми?

— Вааляйкум ассалом, раҳмат қизим! Ўзингиз қаладам олдингиз?

Қайнона-келин ҳар тонг шу тарика յозлашадилар.

“Келин ташлашга адашмаган эканман”, она салом-аликдан сўнг, эҳтимол, мингичи марта ана шу ёътирофни хаёлидан ўтиказди. Палаги тоза оиласининг зурриёди, юриш-туриши, хулқ-атвори, гап-сўзларни назокат ва мулоҳимлик кўзга ташландиган туради.

Наргизага бир вақтлар она нинг ўзи тил-адабиётдан дарс берарди. Дафтар-китобларининг тоза-озодалигидан она ҳайратга тушар, ёзувини кўрганда эса, баҳри дили очи-ларди. Ҳарфлар ҳудди ручка билан эмас, Навоий давридаги куш пати билан ёзилгандек дона-дона, мафтуҳкор эди. Муаллимни қизининг гафтарини бутун синфага намуна қилиб кўрсатарди. Она Наргизани ўша кезларда ёъни Суръатшилдага мўлжаллаб қўйганди. Ўшанда муаллималикка ўқиса янайам зўр, ўзим шогирдлика оламан, дега кўнглидан бот-бот ўтказарди.

Наргизага ўқитувчиликка та- моман йироқ соҳа - табобатга қизиқди. Баридир она бу қизни кўздан қочирмаги. У педиатрия институтни талабаси бўйли, ўқишига қатнаб юрган кезларда ҳам она маҳалла билан ораси бир қадам ўн бешинчи мав- зедаги Наргизалар хонағондан кўз-қулоқ бўйли ўрди. Қизни бирортаси илуб кетмасин-да, яхши қизларнинг ҳаридори кўп бўлади.

Ҳаритугу ният холис бўлса, барига эришиш мумкин экан. Мана, ўша бўйлари узун, оппоқ юзли, истараси иссиқини со-биқ ўқувчиси бутун опанинг хонағонига келин бўлди. Ўқиши ҳам оҳирлаб қолаёзи, бир йиллик интернатурадан сўнг, шифокорлик спиломини кўлга олади. Ўқишиням эплаги, оиласи ҳам. Иккى ўғиев невраси - Бур-хонжон билан Билолхон опага дунёдаги энг азиз ва лазиз бой-лиқ бўйли шувлари. “Ўритиган магизи ширин деганлари тўғри гап экан...

- Хайр, ойижон! Ишга яхши бориб, чарчамасдан ишлаб келинг!

- Раҳмат қизим, хайр!

Она келини билан ҳайрлашиб, илкис ортига қайти. Ахир ўзи ҳам қайнонаси билан ҳайрлашиб керак. Саксон ёшини қоралаб қолган Ҳакима ая ҳам ширин сўзининг гагоси. Аслида қўнгилларнинг малҳами ширин сўзига ким муштоқ эмас?

Она дарвозадан чиқиб ма-халла кўчаларини тўлдириб, мактабга шошаётган болалар оқимига қўшилди... Қўёш чарак-лаб, теварак-атрофга нурлари-

ни қизғанмасдан сочар, соялар турли шаклда тушар, ҳавода этини жунжиктирувчи аччиқ нимадир бор эди.

Она пальтосининг тутгалирни очиб, кўқисигаги Олий нишон «Олтин юлгуз» медалини оҳиста ушлаб қўйди. Мўъжазигина Олий нишон бутун вужудига куч-кургат бағишлаб тургандек, ўзини бардам ҳис қиласди.

II

Мустақиллик байрамидан учтўрт кун мұқаббас, нотаниши аёл опага сим қокувги:

- 273-мактабми?
- Ҳа, мактаб!
- Мавлуда опамисиз?
- Эшиштаман!
- Унвонингиз билан табриклийиз!

— Қанада унвон? “Ҳалқ ўқитувчиси” унвони биланми? уни

турибди. Синфхоналари билан жиҳозларини айтмаса ҳам бўла-ди, яп-янги, бус-бутун.

Опанинг боши қотди, нима қилиш керак? Мактаб довруғини таратти мумкинми?

Директор мушкул вазиятдан чиқиб кетишига ўйл ахтарар, гардини кимга айтишини биласди. Киме фани муалими Ахоржон Тўллагановнинг лабораторияи деб айтишига ҳам арзимайдиган хона-да куйиб-пишиб дарс ўтишини кўриб, опанинг дили таскин то-парди.

Аниқ эсида эмас, 1983-84 ўкув ўйлари бўлса керак, мактаб би-тирувчиларидан аксарияти Тош-кент Давлат педиатрия ва 2-ТошМИга ўз билимлари билан кириб кетиши.

Она дарсда химикдан кўра лирик шоирга ўхшаб кетадиган

ҳаловат билмасди. Ҳозир май ойи, сентябргача ҳамма нарса таҳт бўлиши керак. Ҳали мебеллар келтирилмаган. Руҳсатнома теккунча ҳали у, ҳали бу идорага югуриш, кимларгагир илтимос қилиши, бирорлар ошлан талаши-тортишиш керак. Шаҳарнинг ўзида бўлса-ку майли-я, четдан келтирилар экан.

Турмуш ўртоги Ҳамидулла ака-деярли уй юзини кўрмайтган хотинининг аҳволи-руҳиясидан хабардор бўлса-да, баъзан раҳми келиб, дерди: Дам олсанг бўлмайдими, таътилдагам тинчмайсан-а!

Ёз чиласи бошланиб, ҳарорат қирқ даражанинг нари-беришига чиқкан кунларда, она тонг саҳарлаб Салар қишлоғига ўйл оларди. Мебеллар ўша ергаги темир ўйл ёқасига келтирилар, мактаб-

ишиларини оҳорли лиbosларга алмашибириб, машинага мактабга етиб келди. Курилиш объектигининг бошлиғидан рамзий қалини қабул қилиб олиши керак экан. Олқишу табриклар, кучоқ-кучоқ гуллар... Янги мактаб биносига интичлик билан кириб келган ўқувчилар, бари-бари опанинг кўзини яшнатиб ўборди. Назарига, гард ҳам чекинди. Олам кўзига та- моман гўзал, завқли кўриниб кетди. Афсуски, она яна ши-фоҳонага қайтишига мажбур эди.

V

Она касалхонага роппа-роса 29 кун қолиб кетди. Мактаб-ишил эслаб, унинг юраги ажаб энтикарди. Ўқитувчиликар уни орзишиб кутаётган бўлишса керак. Йўқ, она янгилашган экан.

Касаллик варақаси билан мактабга, аниқроғи қабулхонага кириб борақ таҳорати келиб, вақтингалиб оларни табриклийиз!

— Фалончижон, мен эртага иш бошламиш керак... — Мавлуда Исматова тоқати тоқ бўлиб, чайналиброқ гап бошлиди. Дабдурустдан “калини беринг” дейши нокулади.

Вақтингалик директор ин-дамаги. Онага ҳаво етишишандек бўлиб бўғилиб кетди. Охири котиба қиз: “Фалончи ака, Мавлуда опам эртага шига тушишлари керак! Калинларини беринг, ахир!” деб сал кўпол оҳангда сўз қотди.

— Ўлар жойдамишилар, ўлар жойдамишилар?

Опанинг қулоқлари тагига ана шу ёқимсиз гап ҳамон эши-тилиб туради. Бутун хизматни қилиб, мактабни тилга туширган ўзи бўлсаю, директорликка даъвогарлар бошқа бўлса?

Айримлар директор бўлишига ўшанда хўп урнишшан эканди. Мактабони обўрили даргоҳга айлантиришига озмунча куч сарфладими?

VI

Ҳаммаси изга тушшиб кетди. Шундан бери қанча сувлар оққандир. Директор ота-оналарни норози қилгиси келмай, 1992 ўйлда бундайроқ ўқишидан болаларни ҳам ўз мактабига олиб қолди. Ўша ўйлари паст баҳота ўқишидиган ўқувчиликар ҳунар бўлим юртларига ҳатланар, гўёки бу гардоҳга тарбияси оғир болалар бора-ди, деган кайфият ҳукм сурарди.

Она қабулига ялиниб-ёлво-риб келган тойиб қолар, кўз олди тикиб, тузук-куруқ овқат ҳам емасди. Қуналар шу зайлда ўтар, ўкув ўили яқин, келтирилган таҳлам-таҳлам мебелларни жой-жойига қўйиш кетарди. Бунинг эвазига ҳайловчиларга келишилган суммани берар, ҳайловчилар арzon-роқ нархга унашмасди.

Кечта бориб она ҳолдан тойиб қолар, кўз олди тикиб, тузук-куруқ овқат ҳам емасди. Қуналар шу зайлда ўтар, ўкув ўили яқин, келтирилган таҳлам-таҳлам мебелларни жой-жойига қўйиш кетарди.

— Ана буни мактаб деса бўла-ди. Опанинг бутун юланчлари мактабини ҳашаматли биносига кўмилгандек, кун бўйи у ерган чиқмас, қўйиб берса, тунаб қолиши ҳам тайёр эди.

Август ойининг охирги кунлари, мактабнинг очиши маросими директор интириконосиз ўтмайди. Она эса касалхонага... Куни кечка кўз олди тикиб, ўзини ўзи бошқаролмай, тикилиб тушуди. Вокеанинг давоми қанадай кечганини фақат ёртаси куни, турмуш ўртоги Ҳамидулла ақадан бўлди.

Онасишнинг “туппа” кулаб тушшидан эсанқираб қолган ўғли Суръатшилда ҳалослаб, кўчага чиқибди. Яхшияни, баҳтига Юнусободининг 16-мавзесига турадиган таниш дўхтири учрабди. Тезлика кетиб келиб, опанинг қон бо-симини ўлчаган. Суръатшилда ҳалослини равишда 17-шахар ши-фоҳонасига келтиришган.

Мунаввар кунлар ҳар доим ҳам бўлавермайди. Аммо она бўйларски, ёрғу кунлар қочандир келиши аниқ. Инсон олган тарбиясига яраша умр кечира-ди. Зимдан оёғингандан қалишига интилганлар, ҳасагтўйлик қилинади, шовуллайди.

Оқсан, оқид турган дарёни жеч ким тўхтатма олмайди. Ун-даги тўлқинлар ташки таъсирга қарши зўр бериб мавж-ланади, шовуллайди.

Кўз ўнгига нечун ястаниб ётган кўм-кўк дарё келди? Ўйлаб қараса, ўтаётган умри дарёга ўхшар экан, ўзанини топа билган дарёга!

Хулкар Тўйманова, «Маърифат»нинг махсус мубири

ОҚКАН ДАРЁ ОҚАВЕРАДИ

(Очерк)

олганинга анча бўлди-ю...

— Йўғ-е, она, ҳабарингиз ўйқ шекилини! Ҳозир Ҳамидулла айтадиган “Мактабининг қаҳрамони” унвони билан таҳрири-тўғри алоқа ўрнатасак, нима дейсиз?

Маъқул келди, она иккиланишини бир чеккага ўтишишириб, 2-ТошМИ ректори мувовини Марат Даминовга ҳуширгуна ана сути оғизига келди. Охри “Шаҳар кенгашига менга ёрдам бермаги, деб таниқи қиламан, рози-мисиз?” деги.

Ректор Марат Даминовга унчалик келишини кимга кўйар, ҳам шоширларни таҳрири-тўғрини расмийлаширилди.

Кейинчалик бундай шартномалар пойтаҳтаги педиатрия, молия, фармацевтика, автомобил ўйлари, Низомий номидаги ҳозирги педагогика университети, Тош-ДУ ректоратлари билан ҳам тузилди. Айрим олий ўкув юртларининг раҳбарлари опага бажониди ҳайрхонлик билдиришар, баъзилари эса “Бу қанада-си?” дегандек энсалари қотарди.

Ҳар неки бўлғандага ҳам, опанинг мактаби тилга тушуди. Энди ҳалиги типовой мактабларда болаларини ўқитаётган ота-оналар опанинг олдига келишар, директор эса уларга раб жавоби беролмасди. Мактабининг ташки кўриниши ҳамон ўша-ўша, ичкарига эса им-фан гуркирамоқда эди.

Ахир кейинги уч-тўрт ўйнинг иччида мактаб ўқувчиларидан уч-тўрт ўйнинг иччида макт

Milliy dastur — amalda

КАТТА МАҚСАД САРИ

Мамлакатимизда тамоман янги ўрта маҳсус, касб-хунар таълимини ташкил килиш, юқори малакали ўрта бўғин мутахассислари ни тайёрлаш мазмунини янгидан шакллантириш бугунги кун талабидир. Ўзбекистон Республикасининг "Таълим тўғрисида" ги Конуни ва "Кадрлар тайёрлаш миллӣ дастури" ушбу мақсаддаги ишларимизга хизмат қилаётганлиги аник. Бугун республикамизнинг барча вилоятларида Миллӣ дастур чечаклари ҳисобланган янги турдаги таълим муассасалари — академик лицейлар ва касб-хунар коллежлари ўз фаолиятларини бошламоқда.

1999 йил мамлакатимизнинг барча жойларидаги каби таълим соҳасидаги туб ислоҳотларни босқичма-босқич амалга оширишда Сирдарё вилояти маорифчилари учун ҳам қизғин давр бўлди.

Янги ўкув йилида Сирдарё вилоятида ҳам бир неча касб-хунар коллежлари ҳамда академик лицейлар янгидан қайта курилиб, фойдаланишга топширилди.

— Янги лицей ва коллежларнинг очилиши,— дейди вилоят ЎМКХТ бошқармаси бошлиғи Халил Тўраев,— бу катта мақсаддинг сиртқи кўриниши холос. Унинг мағзини таълим-тарбия жараёнининг қай даражадалиги белгилаб беради. Янги касб-хунар юртларида таълим жараёнини ҳам тубдан замонавий услугга кўчирмай туриб, зиммадаги вазифани ҳал этиб бўлмайди. Бу борада вилоятдаги ҳар бир лицей ва коллежлар энг замонавий ўкув куроллари, ускуна ва жиҳозлар билан таъминланмоқда. Барчасида телестудия, лингафон, компютер синфлари, телевоситалар ва маҳсус фанлар лаборатория-ўкув хоналари мавжуд.

Бошқарма бошлигининг таъкидлашича, вилоятда янги ташкил этилаётган лицей, коллежларга педагог ва мұхандис-педагогларни танлов асосида ишга қабул қилиш йўлга кўйилган. Мавжуд ўкув юртларининг педагог кадрлари аттестациядан ўтказилиб, малакалари оширилмоқда. Шу йилда вилоятдан 83 нафар ўқитувчи пойтахтаги ҲМКХТРИда, 33 нафари эса Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университетида, 3 нафари "Устоз" жамғармаси орқали АҚШ, Англия ва Кореяда малака ошириб келишган.

ГУЛИСТОННИНГ ЭНГ ГЎЗАЛ ИНШООТИ

Шу йил сентябрь ойида ўз фаолиятини бошлаган Гулистан давлат университети қошидаги академик лицей ўкувчиларга табиии фанлар, аниқ фанлар, ижтимоий-гуманитар, иқтисодиёт, хорижий филология каби жами 5 та йўналиш бўйича таълим-тарбия бермоқда. Хозир бу ерда вилоятнинг турли шаҳар, туманларидан келган 225 нафар ёш ўйигит-қизлар таҳсил олишмоқда. Лицейнинг дастлабки фиши 1998 йилда кўйилганлигига қарамасдан, ушбу янги курилиши "Сирдарё фуқаро саноат курилиши" хиссодорлик жамияти курувчиларининг алоҳида жонбозлиги туфайли бор-йўғи 1 йил ичидаги якунланди.

Лицей биносини кўздан кечирад экансиз, шаҳар кўргига кўрк кўшаётган ушбу масканнинг хозирги замон талабига тўлиқ жавоб берувчи, жаҳон андозаларида мос равишда курилганлигининг гувоҳи бўласиз. Лицейнинг кенг ва ёруғ фойеси, коридорларнинг кенглиги, ўкув хоналари ҳамда лабораторияларнинг шинам, ўз йўналишига қараб юқори дид билан безатилганини киши дилини яратади. Айниқса, 300 ўринга мўлжал-

ланган замонавий мажлислар зали, спорт зали, очик ҳаводаги спорт мажмуи, 400 ўринли ошхона, 300 ўринли ётохона — буларнинг барчasi жаҳон стандартлariiga мос келадиган, барча курайликларга эга бўлган иншоотларdir.

— Лицейимизда ўкувчиларнинг чукур билим олиши, мазмунли дам олиши, соғлигини тиклаш ва соғломлаштириши учун барча шароитлар мавжуд, — дейди академик лицей директори Саме Саматов.

Мақсадимиз — ёшларга чукур билим бериш, уларни Ватанга садоқатли қилип тарбиялаш, бутун олган билимларини Ўзбекистон равнақи учун сарфлашга чорлашдир. Келгусида битирувчиларнинг 100 фоизи олий ўкув юртларига киришига ишонамиз. Бунинг учун мавжуд барча курайликларга кўшимча тарзда ҳар куни дарсдан сўнг мустақил дарслар уюштирилмоқда. Шунингдек, ўкувчиларнинг учун 17 та фан тўғараги ишламоқда. Таълим маҳсусасизда ҳафта-нинг душанба куни "шанбалик", сешанба, чоршанба, пайшанба кунлари "тўғарак", жума — "тадбирлар" ва шанба куни "озодалик" кунлари хисобланади.

Лицейимиз қошидан 8 гектар бое ажратилган. У ерга яқинда 3,5 минг туб мевали ва манзарали дараҳтлар эқдиқ. Ўкувчиларнинг куз кунлари саримсок,

пиёзларни экиб бўлишиди. Этра баҳордан эса картошка, карам ва бошқа кишлоқ хўжалик экинлари етиширилади. Бу эса лицей ошхонасида озиқ-овқат маҳсулотларини арzonлаштиришга замин яратади.

Авлоддан-авлодга ўтиб келаётган кадрларимизни тиклаш борасида асосий қилинаётган ишлардан бири — бу ерда I-курс ўкув дастурiga кўшимча тил бойлиги курсининг киритилишидир. Ўкувчилар ушбу курсда она тилининг нақадар бой эканлиги, қадимдан келаётган расм-русум, удумларнинг тарбиявий жиҳатларини ўқиб-ўрганмоқдалар.

Келажакда ҳуқуқшунос бўлмоқчиман, — дейди ижтимоий-гуманитар йўналиши 1-курс талабаси Гулмира Фаниева. — Бу ерда ўқитувчиларимизнинг аксарияти университетдан бўлганлиги учунни, гоҳ ўзимни олийгоҳ талабасидек сезаман. Дарсларнинг ҳам мактабдагидек эмас, жуфтлиқда, 80 минут давом этиди.

БЎЛАЖАК НУРЧИЛАР ДАРГОҲИ

— Ўкув юртимизда ўзига хос ноёб касб әгалари тайёрланади, бу бизни ҳам фархлантиради, ҳам масъулият билан ишлашга ундейди, — дейди яқиндагина реконструкциядан чиқсан Ширин энергетика касб-хунар коллежи директори Карим Султонов. — Иссиқлик электр стансиялари учун ўрта маҳсус маълумотли кадрлар тайёрлаш бўйича малакатда ягона хисобланган ўкув юртимиз шу йилдан коллежга айлантирилганлиги масъулиятни

янада ошириди, десам муболага бўлмайди. Биз энди нафақат бутунлай қайта янгиланган бинога, номи янгиланган ўкув юртим, балки таълим-тарбия жараёнини бутунлай замонавий ускуна ва жиҳозлар асосида мукаммал олиб бориш имкониятига ҳам эга бўлдик.

Бу йил мазкур коллежда 5 та мутахассислик бўйича 591 нафар талаба ўқимоқда. Янгидан 2 та мутахассислик бўйича бўлимлар очилди. Булар — автотранспортни ишлатиш ва таъмирлаш, бухгалтерия ҳисоби бўлимлари. Яна шуни ҳам таъкидлаш керакки, ушбу соҳа мутахассислари тор доира билан чегараланиб қолишмайди. Масалан, бухгалтерия ҳисоби йўналиши бўйича мутахассислар бюджет ташкилотида, ўрта ва қичик корхоналарда, қишлоқ хўжалиги корхоналарида ҳам ишлай олиш малакасига эга бўлишади.

Албатта, коллеж бўлгач, бу ерда ўкув дастурлари ҳам ўзгарди. Энг замонавий ўкув дастгоҳлари, ускуна ва жиҳозларни ўрнатилди. Коллежда жами 55 та компютердан иборат 2 та синфхона бор. Ҳар бири 3,5 миллион сўмлик 3 та "Мультимедиа" ўқитишининг техник воситаси ўрнатилган. Барча ўкув хоналарида телевизор бор. Улар коллеж телестудияси орқали бошқарилиб, ўқитишида зарур кўлланмана вositasini bajaradi. Бундан ташқари "videonejoh" воситаси ҳам хоналарга ўрнатилган. Чет тилини ўқитиш учун 2 та хона лингафон билан жиҳозланган. Физика ва кимё фанлари хоналари ҳам зарур ускуна ва жиҳозлар билан таъминланган. Яна бир қатор ихтисосликлар бўйича ўкув лабораториялари, маҳсус жиҳозли синфхоналар мавжуд. Яна бир далини таъкидлаш лозимки, бу ерда мамлакатда ягона энергопултларни бошқарув ўкув-машк ускунаси мавжудки, бу айнан шу соҳага мутахассислар тайёрлашади. Малакаларини оширишга самарали хизмат қилмоқда.

— Мавжуд барча воситалари миз ва педагогика жамоамиз мақсади ўкувчи-талабаларни иходий салоҳияти, янгича фикрлайдиган, руҳан тетик, қатъиятили, зарур бўлган тақдирда касбини ҳам ўзgartира оладиган даражадаги эпчиллик ва доимий сафарбарлик қобилиятига эга бўлган мутахассисларни, бир оғиз сўз билан айтганда, янги замон кишиларини тайёрлашади, — дейди Карим Султонов.

Коллеж раҳбарининг таъкидлашича, педагог ва мұхандис-педагог кадрлар малакасини оширишга эътибор катта бўляяпти. Ўқитувчилар томонидан дарслик, ўкув дастурлари, услубий кўлланмалар таржима килиниб, давлат тилида чоп этилмоқда. Уларнинг ҳар бир иходий интилиши ва хизмати тегишили тарзда моддий рағбатлантирил-

моқда.

Коллеж 31 та фан хоналари, 19 та лаборатория, устахона, 21 мингдан зиёд китобга эга кутубхона, ошхона, ўкув биноси, ишлаб чиқариш биноси, қиши спорт ва мажлислар залига эга.

Ўқитувчилардан X.Худойқулов, М.Мирзахолов, С.Отакулов, Т.Ахмедов, Р.Қаюмовлар ишда ташбускорлик кўрсатиб, катта ҳурмат-эътиборга сазовор бўлишмоқда.

Сиртқи бўлим талabalariга қуайлилек яратиш мақсадида янги Ангрен ва Толимаржон ГРЭСларида ўкув-маслаҳат хоналари ташкил этилган.

Коллежнинг банкда маҳсус ҳисоб рақами очилган бўлиб, унга бюджетдан ташқари маблағлар йигилади. Бундай маблағлар кадрлар тайёрлаб берганилиги учун корхоналар тўлайдиган тушум, тадбиркорликдан келадиган даромадлар хисобланади. "Талаба" қичик корхонасида мұхандис педагоглар меҳнат қилишиб, кўшимча даромад топишмоқда.

Ҳисоб рақамига тушган маблағларнинг 85 фоизи коллеж моддий-техника асосларини кенгайтириш ва тақомиллаштиришга, соҳага хизмат кўрсатадиган бошқа мутахассисларни тайёрлайдиган шахримиздаги саноат касб-хунар коллежи билан маҳаллий ҳокимлик алоқаси ҳамишада мустаҳкам — дейди Ширин шаҳар ҳокими Истроил Эрбеков.

— Биз муҳтарам Президентимиз ташабуси билан ишлаб чиқилиб, ҳаётга тадбиқ этилган "Кадрлар тайёрлаш миллӣ дастури"ни амалга ошириш ишига самарали хисса кўши бориб, ички имкониятларимизни бундан-бўён ҳам ҳунар таълими ривожи учун сафарбар қилавермиз, бисотимиздаги энг яхши анжом-воситаларни коллеж ахлига илинаверамиз. Бунга ҳеч кимда шубҳа бўлмаслиги керак.

**Нурлан УСМОНОВ,
"Маърифат"нинг маҳсус мухбири**

Суратларда:

1. Лицей компьютер хонасида ёш мутахассис Дилшод Шербеков I-курс ўкувчиларига информатика асосларини ўргатмоқда.

2. Ширин энергетика касб-хунар коллежининг умумий кўриши.

Бурхон РИЗОҚУЛОВ олган суратлар.

1999

**РЕСПУБЛИКАДА
МАКТАБГАЧА
ТАЪЛИМ
СОҲАСИДА СОДИР
БЎЛГАН МУҲИМ
ВОҚЕАЛАР**

“Болаларни ривожлантириш ва мактабга тайёрлаш” таянч дастури ишлаб чиқилди. Мазкур дастур бўйича дастлаб республикадаги 16 та мактабгача таълим муассасаларида тажриба-синов ишлари олиб борилган бўлса, ҳозирда эса қайта ишлаб чиқилиб, 500 га яқин болалар боғчаларида тажриба-синовдан ўтказилмоқда.

Сирдарё вилояти Гулистан шаҳридаги “Кувонч” мактабгача ва бошлангич таълим мажмуасида “Болаларни ривожлантириш ва мактабга тайёрлаш” дастури асосида олиб борилган тажриба-синов ишлари яхши натитжалар бермоқда.

Фарғона шағридаги 2-мактабгача ва бошлангич таълим мажмуасида болаларнинг маънавиятли, маърифатли бўлиб вояга етишишлари учун миллий урф-одатлар, анъаналар, қадриятлар уларга илк ёшданоқ сингдириб борилаёттириш.

Қашқадарё вилояти Муборак туманидаги “Эртак” болалар боғчаси туман соғлом авлод учун жамғармасининг таянч пункти ҳисобланади. Бу ерда эриодиагностика аппарати, тиббий хизмат кўрсатувчи турли жиҳозлар билан таъминланган 10 ўринли кундузги шифохона боғча болалари хизматида.

Мактабгача таълим муассасаларида янги педагогик технологияни жорий этиш борасида Тошкент шаҳар ва вилоятларда семинарлар ташкил этилди. Мутахассисларга зарур бўлган Мария Монтессори методикаси асосида “Умар Али” фирмаси ёрдамида дидактик материал ва ўйинчолар ишлаб чиқариш йўлга кўйилди ҳамда юздан ортиқ муассасаларга етказилди.

Навоий вилоятида мактабгача таълим муассасаларида мусикий тарбияни такомиллаштиришга бағишлиланган “Куйга тўлсин она диёр” мавзусида республика анжумани бўлиб ўтди.

1999

**РЕСПУБЛИКАДА
МАКТАБГАЧА
ТАЪЛИМ
СОҲАСИДА СОДИР
БЎЛГАН МУҲИМ
ВОҚЕАЛАР**

Карши шаҳридаги “Севинч”, “Ором”, “Турнача”, Шаҳрисабз туманидаги “Дўстлик”, “Шодлик”, Китоб туманидаги “Пахтаой”, “Кувонч” боғчаларида соғлом авлод учун дастури бўйича ибратли тадбирлар амалга оширилаёттирилди. Мазкур муассасалар вилоятдаги таянч боғча ҳисобланади.

Мактабгача таълим ходимларининг севимли журнали “Мактабгача таълим” кайта нашр этила бошланди.

Ўқитувчи ва мураббийлар кунига бағишли “Севимили ўйинчоклар” республика кўрик-тандови ўтказилди.

Сирдарё вилоятида “Таълим тўғрисида”ги Конун, “Кадрлар тайёрлаш миллий дастури” талаблари асосида Сирдарё вилояти таълим муассасаларида мактабгача таълимни ривожлантириш бўйича олиб борилаётган ишлар тўғрисида сайёр ҳайъат мажлиси ўтказилди.

Мустақиллик шарофати туфайли республикада мактабгача таълим муассасаларининг янги бир тури пайдо бўлди. У масъулияти чекланган жамият — хусусий болалар боғчасидир. Тошкент шаҳридаги 415-“Дўмбоқча” болалар боғчаси хусусийлаштирилди.

М.Ашрафий номидаги Тошкент Давлат консерваториясининг илмий-экспериментал лабораторияси кичкентойларга мослаштирилган рубоб, қонун, соз, доира, танбур, сафоил, ногора, кутича, дуторлардан иборат ўзбек миллий чолғу асбобларини ишлаб, нота билан боғча бўлаларига чалишни ўргатиш мумкинлигини тажриба-синовдан ўтказди. Тажриба-синов ишлари Навоий шаҳар Навоий туманидаги 2-, Тошкент шаҳар Акмал Икромов туманидаги 217-болалар боғчаларида муваффакиятли амалга оширилди.

Республикадаги барча вилоят педагогик ходимлар малакасини ошириш институти қошида ота-оналар учун болаларни мактабга тайёрлаш муаммоларига бағишлиланган қисқа муддатли курслар ташкил этилди.

Д.Хўжаева тайёрлади.

МАЖМУАДА ҚЎШ БАЙРАМ

Собир Раҳимов туманидаги 269-“Камолот” мактабгача ва бошлангич таълим мажмуасида “Алифбе” ва Янги йил байрамига бағишлиланган қўшалоқ шодиёна бўлиб ўтди. 1-“Б” синф раҳбари Дилядора Маҳкамова ва мусиқа раҳбари Гулчехра Жалолова ҳамкорлиқда 6-6,5 ёшли жажжи ўғил-қизларнинг ёш хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда, икки байрамни бирорига боғлаб, “Эртак эрталиги” сценарийсини тайёрлашди.

Шодиёнани ширинтойлар ўзбек, рус ва инглиз тилларидаги қўшиқлар билан бошладилар.

Бугун биз “Алифбе байрами”ни ўрмонда - ям-яшил арча атрофида ўтказмиз, - деди ўқитувчи. Даврага қарсаклар остида “Алифбе” ва Ёзув дафтари, Математика ва Иш дафтари ташриф буюрид. Унинг орқасидан эса Ялмоғиз кампир ҳамда қизи - Ялмоғизча “Алифбе” қиёфасида кириб келишди.

- Тил не учун керак?
- Ҳаққиётни айтиш учун.
- Оёқ нима учун керак?
- Қайда бўлсанг она юртга қайтиш учун.

Ўғил-қизларнинг ҳозиржавоб ва билимдонликларини кўрган Ялмоғиз кампир қойил қолди ва қизи - Ялмоғизчани ҳам 1-“Б” синфига қабул қилишларини илтимос қилиди.

Ялмоғизчани ўқишига қабул қиласми, ўйқми? - сўради ўқитувчи болалардан.

- Қабул қиласми! - деди ҳарфлар тилга кирди, “Биз қувноқ болалармиз” кўшигини рақс билан ижро этишиди.

Шу пайт Қорқиз ва болалар: Қорбобожон, кела қол, олқишлиймиз, қулоқ сол. - деб сабрсизлик билан Қорбобони чорлашди. Қорбобо совга тўла копи билан “Китобим - офтобим” ва Янги йил ҳамроҳлигидан кириб келди. Шундан

МАКТАБГАЧА ТАЪЛИМ САҲИФАСИ

Шу китобни ўқийсизларми, а? - деди Ялмоғиз «Алифбе» китобини кўрсатиб.
- Ҳа, - дейишиди баравар болалар.
- Йўқ, уни эмас, энди мана буни ўқийсизлар, хўпми! - деб Ялмоғиз Ялмоғизча «Алифбе»га ишора қилиди-да, «Алифбе» китобини ўғирлаб кетди.

Шу пайт эртак қаҳрамонлари - Қизил қалпоқча, Зумрад, Золушка, Бурчакда ҳафа бўлиб йиглаб ўтирган устозни кўриб ҳайрон бўлишди. Улар содир бўлган воқеадан хабардор бўлиштаги:

- Биз сизга ёрдам берамиз, - дейишиди ва “Учар от”да бориб, Доно бобо ва Қорқизни олиб келишиб. Доно бобо ва Қорқиз болаларни сеҳрдан озод қилишини талааб қилиб, Ялмоғиз билан олишишди. Нихоят, Ялмоғиз:

- Қани, бўлмасам мен болаларнинг эгаллаган билимларини синаб кўрай-чи, деда шарт қўйди.

Ялмоғизнинг сўровига кўра Доно бобо болаларга саволлар берди:

- Инсонга кўз нима учун керак?
- Яхшиларни кўриш учун, - дейишиди болалар.
- Қулоқ нима учун керак?
- Панд-насиҳат олиш учун.
- Икки кўл нега керак?
- Элга кўмак бериш учун.
- Юрак нима учун керак?
- Ёвга қарши бориш учун.

сўнг “Алифбе” ўз ўрнини “Ўқиши” китоби”га бериб ҳайрлашаркан:

- Мен ўз вазифамни бажардим, болалонлар! «Ўқиши китоби”ни ҳам мен каби асрар-авайлаб тутинглар, - деди.

- Биз сенинг айттанларингта, албатта, амал қиласми, ўқиб, ўрганиб, билим чўқциларини эгалаймиз, - деда болалар “Алифбе”ни кузатиб қолишиб.

- Мен Соглом авлод йилини бошлаб келдим, болалар, доимо сор бўлинглар, омад сизга ҳамиша ёр бўлсин, - деда Янги йил даврага қўшиди. Қорбобо, Янги йил ва “Китобим - офтобим”нинг даврага ташриф буюрганидан чексиз хурсанд бўлган болалар “Янги йил қўшиги”ни кўйладилар.

Шундан сўнг кичкентойлар рангбаранг чироқлари порлаб турган, турли хил ўйинчолар билан безатилган арча атрофида “Арча”, “Аёз”, “Қорбобо” ашуаларини кўйлаб, турли ўйинлар ижро этдилар.

Байран тантанаси сўнгидага мажмууга ал-Бухорий жамғармаси томонидан ДЭУ телевизори совға қилинди.

Суратларда: Саводхонлик байрами ва Янги йилга бағишлиланган шодиёнадан лавҳалар акс этган.

Равиль АЛЬБЕКОВ
олган суратлар.

ЯНА 4 ЙИЛДАН СҮНГ

Илк битириувчилар Ислом университетидан "учирма" қилинади

Ўтган 1999 йилда мамлакатимиздаги олий ўкув даргоҳлари сони яна биттага кўпайди. Яни, Ислом университети ташкил топди. Бу эса илм-фен истиқболини белгилайди.

Университетин очишдан кўзланган мақсад ва унинг вазифалари хусусида маънавият ва маърифат масалалари бўйича ушбу олий ўкув юрти ректори мувовини Раҳматуллоҳ кори Оби́дов кўйидагиларни ҳикоя қиласди:

—Ўзбекистон Президентининг 1999 йил 7 апрелда ёълон қилинган "Тошкент Ислом университетини ташкил этиш тўғрисида"ги Фармонига ва Вазирлар Маҳкамасининг 1999 йил 6 майдаги маҳсус қарорига мувофиқ, пойтахтимиздаги Шайхонтохур мақбараси ва Юнусон мақбараси орасидаги катта майдон ҳамда у ердаги 5 та кўп қаватли билолар қайта таъмирланди ва бу ер Ислом университетини ихтиёрига берилди. Бу билоларда ректорат, талабалар ва хориждан келган профессор-ўқитувчилар учун ётоқона, ўкув корпуси, ака-

демик лицей ҳамда ошхона жойлашган.

Университетнинг очилишидан асосий мақсад Фармон матнида ўз аксими топган. Яни, "Халқимизнинг муқаддас эътиқоди ислом динига оид бой маънавий-маданий меросини асраб-аввалиш, диёримиздан етишиб чиқсан буюк алломаларнинг илмий фоялари ва асарларини чукур ва ҳар томонлама ўрганиш, таҳлил этиши ва замонавий руҳда ривожлантириш, шу соҳада илмий-назарий тадқиқотлар олиб бориш, замон талабалири даражасида малакали мутахассис кадрлар тайёрлашни таъминлаш, уларга лозим бўлган шарт-шароитлар яратиш ҳамда аждодларимиздан қолган ноёб манбалар асосидаги тадқиқ этилган маълумотлар билан ҳалқимизнинг диний саводхонлигини ошириш" кўзда тутилган.

Ҳозирча бизда иккى факультет мавжуд. Биринчиси — ислом тарихи ва фалсафаси, иккинчиси — ислом фикхи (шариат) ва табиий фанлар. Ислом тарихи ва фалсафаси факультетида "ислом ҳуқуқшунослиги", "халқаро иқтисодий алоқалар" ҳамда "информатика" мутахассисликларини чукур эгаллаш мумкин.

Университетнинг дастлабки ўкув босқичи 4 йиллик бўлиб, бунда бакалавр даражаси берилади ва шуниси ҳам борки, бу йил қабул қилинган талабалар дорилфунуннинг илк қалdirғoчла-

ри хисобланадилар. Иккинчи босқич иккى йиллик бўлиб, унда магистр даражасини эгаллаш мумкин. Ундан кейин хоҳловчилар учун 3 йиллик аспирантура фаолият кўрсатади. Фан номзодлигини ёқлаганлар эса 3 йил муддатда докторлик илмий даражасини кўлга киритишлари мумкин. Ҳозирги вақтда даргоҳимизда 100 нафар талаба таҳсил олмоқда. Кейинги ўкув йилидан бошлаб 50 ўринлик академик лицей очишни мўлжаллаяпмиз.

Университетни ривожлантириш жамғармаси ташкил этилган. Бу жамғарма ўзбекистонлик ёки хорижий юридик ҳамда жисмоний шахсларнинг хайрия маблаглари, ҳалқаро сармоялар, хайрия бадаллари ва улар фаолиятидан тушадиган даромадлар билан боййиди. Исломшунослик тадқиқот марказининг фаолият кўрсатиши ҳам кувончли воқеадир. Манбалар хазинасига алоҳида хона ажратилди. У мамлакатимизда ва чет элларда мавжуд бўлган, юртимизга олиб келинган ислом таълимотига оид манбалар билан бойитилмоқда.

Даргоҳимизни битириувчилар ислом дини, унинг тарихи ва фалсафасини, уларнинг ривожланишини, ҳозирги замон дунёвий билимларини мукаммал ўрганиб, келажакда илмий-тадқиқот ва таълим муассасаларида, давлат органларида, жамоат ташкилотларида, диний муассасаларда ва бошқа ижтимоий-иқтисодий соҳаларда фаолият кўрсатадиган мутахассислар бўлишади.

Олтин даврнинг қувноқ дақиқалари

ДАСТУР ЮЗАСИДАН ТАҲЛИЛ

Йиллар ҳар доим биздан хисоб сўрайди. Шу маънодаки, олиб борилаётган ишлар қониқарлими, хото ва камчиликларга йўл қўйилмаяптими?

Низомий номидаги Тошкент Давлат педагогика университетида бўлиб ўтган илмий-амалий семинарда ҳам ҳудди шу руҳ сезилиб турди. Анжуман мавзуси шундай: "Кадрлар тайёрлаш миллий дастури: қилинган ишлар, муаммолар, режалар..."

Олий ва ўрта маҳсус таълим вазирининг биринчи ўринбосари Ш.Қурбонов "Кадрлар тайёрлаш миллий дастури: натижалар ва истиқболлар" мавзусига чукур ёндашган ҳолда маъруза қилиди. Дастур қабул қилингандан бери ўтган давр ичидаги кадрлар тайёрлашда кўзланган мақсадларга эришдикми? Оддимизда қандай вазифалар кўйдаланг турибди? Маърузада ана шу жиҳатлар чукур таҳлил қилинди.

Университет ректори Б.Қо-

диров ҳам бу борада қилинган ишлар, муаммолар, режалар хусусида чиқиши қилиб, ўзи раҳбарлик қилаётган даргоҳдаги ахволга баҳо берди. Шу нарса маълумки, педагогика университети республикамиздаги базавий ўкув даргоҳларидан бири. Бу ерда юқори сифатли педагог кадрлар тайёрлаш борасида муҳим қадамлар ташланмоқда. Лекин ҳали булат етарли эмас. Билим сифатини ошириш, педагогик технологияларни жонлантириш, тайёрланыётган педагог кадрларда мураббийлик салоҳиятни ривожлантиришда оқсан сезилади.

Илмий-амалий семинарда сўзга чиқсан бошқа нотиқлар ҳам ана шу масалаларга ўтибор қартишиди.

Дарвоке, базавий педагогика олий ўкув даргоҳида бўлиб ўттан бу анжуман 15-16 декабрда чакирилган ҳудди шу мавзудаги ҳалқаро семинарнинг мазмуний давоми бўлди.

МУХБИРИМИЗ

Xabar

Киёсий-типологик ўрганиш», «Тилнинг морфологик ва синтаксик қурилишини қиёсий-типологик ўрганиши», «Киёсий тилшунослик-ўқитишининг асоси» билан қизиқилар.

Ялпи мажлис ва шульбаларда 40 та маъруза тингланди ва муҳокама қилинди.

Ҳалқаро симпозиум ҳар иккى йилда бир марта ўтказилиши, мавзуулар доираси яна-

ТЕРМИЗДА СИМПОЗИУМ

беш юз йил тулди. Шу боис ҳам маърузалар муҳокамаси тимсолий аҳамият касб этди. Республикализдаги, МДҲдаги ўкув юртлари ва илмий муассасаларнинг вакиллари, шунингдек, ҳиндистонлик ва швейцариялик олимларнинг маърузалари симпозиумга таоман янгича маъно багишилади. Университет ректори, профессор Назар Тураев анжумани очар экан, меҳмонларни янги 2000 йил билан кутлади.

Шульбаларга бўлинган анжуман қатнашчилари «Тилнинг товуш тизимини қиёсий типологик ўрганиши», «Тилнинг лексик таркибини

да кенгайтирилиши, хорижий тилларни ўрганишининг лингвистик асослари ва Марказий Осиё ҳалқлари тиллари бўйича иккى тиллик лугатларни яратишга ўтибор қаратиш лозимлиги таъкидланди.

Анжуман қатнашчилари Сурхон воҳасининг тарихий обидаларини зиёрт қилишиди. Султон Саодат, Ҳаким — ат-Термизий мақбаралари уларга катта таассурот берди.

Ҳалима Йўлдошева,
Тошкент Давлат консерваторияси "Ўзбек тили ва адабиёти" кафедраси мудири, филология фанлари номзоди

ХОТИРАГА КЎЧГАН КУНЛАР

Умримиздан яна бир саҳифа ёпилди. Йил билан хайрлашдик. Бу "чирт" этиб узилган япроқ каби руҳимизга таъсир этиши аниқ. Аксариятимизга ўтган йил одатдаги тарихга айланди. Айримлар ҳаётига эса кувончли сана сифатида битилди.

"1999 йилдаги энг ҳаяжонли кунингиз?" Саволимиз табиият ва ихтиёрий, қолаверса, анъанавий. Нима ҳам дердик, хизмат бурчимиз...

Замондошларимиздан бир нечтаси бизга ҳайриҳо бўлди. Биз кўнгилдан тўкилган ҳаяжонларни бир ипга тиздик.

Азизжон Ризаев — Тошкент Давлат шарқшунослик институти шарқ филологији факультети 4-курс талабаси, Президент стипендиаси совриндори:

— Менинг бутун ҳаракатларим битта шиорга бўйсундирилган. У ҳам бўлса, мақсад учин инти! Институтга кирган йили ўз олдимига шундай мақсад кўйган эдим: "Синов дафтарча" мага "3" тугул, "4" баҳо ҳам тушмасин?"

Хозир 4-курсдаман. Дафтарчамда фақат "аъло" баҳолар... Бу эса мени Президент стипендиаси совриндорлиги учун бўладиган кураш майдонига чорлади. Шу номга даврвогарлар 76 нафар бўлиб, бири мен эдим. Хайрятки, синовлардан эсон-омон ўтиб, совриндорлар сафидан ўрин олдим. Буни ўзимга билдирилган ишонч ҳамда ўтибор деб қабул қилдим.

1999 йил шу жиҳати билан ҳам мен учун ардоқли, ҳаяжонли йил бўлиб қолади.

Назар Ҳакимов — Қарши

Давлат университети ректори, Ўзбекистон Олий Мажлиси депутати:

— Мустақил давлатдаги сайловлар чинакам демократик тусда ўтганилиги учун унда голиб чиқиши осон кечмади.

220-Дехқонобод сайлов оқругидан Олий Мажлиси депутататигига сайландим. Биламанки, бу ном эгаси бўлишнинг катта масъулият ва жавобгарлиги ҳам бор. Ниятим — юртимизда илмифан ривожига камтарона улуш кўшиши. "Таълим тўғрисида"ги Конун, "Қадрлар тайёрлаш миллий дастури"да белгиланган вазифаларнинг рўёбга чиқишида ўз ўрнимни, хизмат бурчимни аниқ белгилаб олиш.

Улугбек Нарзуллаев — Самбу меканика ва математика факультети "Алгебрагеометрия" кафедраси доценти:

— Йил, бутун бошли тарих ортимизда бизга "термулиб" колди. Ундан бизга эслашга арзигулкотирилар борми?

Июль ойидаги 15 кунлик Вашингтон сафари, у ерда ўзбе-

кистонлик делегация аъзоларига кўрсатилган ҳурматэтибор, Мериленд университети биносидаги қизиқарли мулоқот ва учрашувлар ҳудди кечагидек кўз ўнгимда.

Делегациямиз таркибида 33 киши бўлиб, педагогика ихтисослиги бўйича тажриба алмашиб қайтдик. Мериленд университетидаги бизга ҳавола этилган "Ўкув услуби ва стратегияси" курси бизга бир олам таассурот берди.

Йил Вашингтон сафари билан менинг ҳаётимга ўзгача мазмун багишилади.

Олтинон Масалиева — Ўзбекистон Республикаси ФА тарих институти қиёсий ходими:

— Уч кун муқаддам номзодлик диссертациясини ёқладим. Ўша кундаги ҳаяжон ва тараффуд мени ҳамон тарк этани йўқ.

Номзодлик ишини ҳимоя килишим Аёллар йилидаги унтилмас сана бўлди. "ХХ аср Англия, Америка тарих шунослигига Бухоро, Хива ва Кўкон хонликлари тарихи" мавзусига бундан 6 йил мукаддам қўл урган эдим. Илмий раҳбарим, ТошДУ тарих факультети декани Хондамир Гуломов кўрсатмалари, йўл-йўриклиари асосида ниҳоят илмий ишм "пишиб" етилди. Бунинг учун у кишидан бир умр миннатдорман.

БАЙРАМ
ТОМОШАСИ

Таниқли драматург Салоҳиддин Сирожиддиновнинг "Қорбобо ва Қормомонинг саргузашлари" асари Й.Охунбобоев номидаги республика ёш томошабинлар театрига саҳнага кўйилди.

Томошага аслида болаларимни олиб борган бўлсанда, ўзим ҳам беихтиёр воқеалар ичига кириб кетдим. Болаликдан таниш қаҳрамонларнинг саргузашлари га шерик бўлдим. Улар исми шарифининг ўзиёқ лабингизга табассум қўндиради; Эшак Ҳанграевич, Товуғой Қақаевна, Тулки Тулкиевич... ҳар қайсишининг ўзига хос феъл-автори ва мақсади бор. Масалан, Жодугар билан Яломғиз бирон "ёлроқ" эртакка жойлашмоқчи; Эшак Ҳанграевич исмини "Саман Кишинарович" деб ўзгартироқчи (лавозимига тўғри келмасмиш), котиба Товуқхон Қақаевна эса бошлиги Тулки Тулкиевичга ёқиши ҳаракатига жони ҳалак...

Ўрмонда эртаклар аралашив, ҳаммаёқ алғов-далғов бўлиб кетганидан хавотирга туша бошлаганингизда чор-атрофни нурга тўлдириб Қорбобо кириб келади!.. Шу лаҳзарда болаларнинг қийқиришини кўрсангиз! Ҳамма эртаклар ва қаҳрамонлар жой-жойига тушшиб, саҳнага байрам бошланади.

Сир эмаски, саҳна асарининг муваффақияти кўп жиҳатдан актёrlар маҳоратига боғлиқ. Мазкур спектаклда ҳам театр актёrlари Ҳакима Отаконова, Муҳаббат Муҳиддинова, Дилбар Абдулазизова, Ёѓора Зиямуҳамедова, Ёкубжон Кутлибеков, Худоёр Тошпўлатовлар ўз ролларини шундай қойилмақом ижро этишганки, томоша қўлувларда воқеаларнинг табиийлигига шубҳа қолмайди. Айниқса, Беихтиёр Қодиров талқинидаги Тулки образи болаларнинг энг эсида қолган образлардан бири бўлди дейиш мумкин. Асарни саҳналаштиришга режиссёр Олимжон Салимовнинг хизматини алоҳига таъкидлаш зарур.

Саҳнага бошланган байрам кайфияти болажонларнинг руҳига кўчиб, янги ўй кувончларига уланиб кетди.

Драматург С.Сирожиддиновнинг "Қорбобо ва Қормомонинг саргузашлари" асари кичкина томошабинлар учун ажойиб байрам совғаси бўлди.

Зулфия МАЪРУФОВА

Тўғри йўлга қўйилган таълим ва тарбия ўқишга онгли муносабатни, инсоний камолотни, шахснинг ахлоқий, мавнавий ва жисмоний ривожланишини ҳосил қилишнинг бекиёс омилидир.

Эзгуликни ҳаётнинг мазмунига айлантирган кишилар ҳамиша эл-юрт нигоҳида, жамият ардоғида. Қашқадарё вилояти Китоб шаҳридаги 4-мактабнинг 1-тоифали бошланғич синф ўқитувчиси Гулбахор Шокирова шундай бахта сазовор инсонлардан биридир.

Гулбахор Шокирова ўн училдирки эл фарзандларига — ёш авлодга зиё нурларини улашиб келмоқда. Қўйида муаллиманинг янги педагогик технология бўйича олиб борган бир соатлик дарс таҳлилини ҳадя этмоқдамиз.

Дарс матнида бошланғич синфларда математика дарсларини янги педагогик технология асосида ташкил этиш, саёҳат дарсларининг ранг-баранглиги, ўқувчиларнинг фикрлаш қобилиятини ўстиришда математик диктант, тест синовларини ташкил этиш каби ноанъанавий услублар ўз аксими топган.

Дарснинг мавзуси: Узунлик ўлчовлари

Дарснинг таълимий мақсади:

Узунлик ва юза ўлчов бирлеклари ҳақида тушунча бериш. Саёҳат жараённида узунлик ва юзаларни кузатиш орқали уларни бир-биридан фарқлаш, мисол, масалалар бажариш орқали уларни бир-биридан ажратиши.

Тарбиявий мақсад: Ўқувчиларни касбга йўналтириш.

Ривожланиш мақсади: Кузатиш, саир жараённида кўрганларни кузатиш, эслаб колиш, эркин ва ижодий фикрлаш қобилиятларини ўстириши.

Дарснинг услуби: Кузатиш, саир, сухбат, савол-жавоб, тест, математик диктант.

Дарснинг жиҳози: Мактаб ҳовлиси, ҳаракатли магнитли доска ва кодоскоп, 2-синф математика дарслиги, ҳаракат-

ли расмлар.

Дарсни ташкил этиш: Синфхонада парталар П шаклда жойлаштирилади. Ўқувчилар ўз ўринларига ўтирадилар.

Дарснинг бориши:

1. Саломлашиш.
2. Дарс мавзуси эълон қилинади ва дарс мақсади туширилади.

Болажонлар, ҳозир биз мактаб ҳовлисini ҳамда кўча ҳаракатини кузатиш учун ташқарига чиқамиз. Саир давомида кишиларни, транспортларнинг ҳаракатини, спорт майдончиси ва табиатни кузатамиз.

1. Саир жараённида ўқувчилар билан мактаб ҳовлиси яқинидаги транспорт ҳамда пиёдалар ҳаракатланадиган йўллар кузатилади. Йўл ва йўлакларнинг узунлиги, қисқалиги, торлиги, кенглиги, юзаси солиштирилади. Ўқитувчи томонидан тушун-

ЎҚИТУВЧИ – БОШҚАРУВЧИ, ЎҚУВЧИ – ИЖРОЧИ

тириб борилади (саир, саёҳат 15 дакиқа давом этади).

2. Синфхонага қайтиб келинади. Янги мавзу — 2-масала асосида мустаҳкамланади (4 дакиқа).

3. Узунлик ўлчовлари бўйича математик диктант:

- a) 10 см.ни 6 см.га ортиринг;
- b) биринчи кесма узунлиги 5 см., иккинчи кесма ундан 7 см. узун. Иккинчи кесма неча см?

в) узунлиги 4 см., эни 2 см. бўлган тўғри тўртбурчак чизинг.

Математик диктантни ўқувчилар дафтарларини бир-бирлашиб алмаштириб ўзаро баҳолайдилар (максимум балл - 3), (5 дакиқа).

Сўнгра, ўқувчилар, билан эртаклар оламига саёҳат қилинади. Ўқувчиларга жумбокли эртак айтиб берилади.

АДОЛАТ

Қадим замонда Адолат исмли қизча бўлган экан. Унинг ойиси вафот этибди. Адолат ўғай она кўлида тарбияланана бошлабди.

Адолат меҳнаткаш, ақлли, меҳрибон экан. Бир куни у қўйларини, сигирларини, товуқларини, қўёнларини ўтлоқда бокиб юрган пайтида ухлаб қолибди. Чўчиб уйғониб кетган Адолат жониворларни санай бошлабди. Қўйларнинг оёқларини санабди 16 та чиқиби, сигирларининг думини санабди 2 та чиқиби, қўённинг қулоғи 8 та, товуқларнинг қаноти 5 та чиқиби. Адолат ҳамма жониворларнинг шу ерда эканлигидан хурсанд бўлиб, уйига ҳайдаб кетибди.

Эртак давомида эртак ҳаракмонлари магнитли ҳаракатли доскага ёпиштирилиб борилади. Савол-жавоб ўтказилади.

1. Қўйларнинг сони нечта?
  2. Куёнларнинг чи?
  3. Сигирлар-чи?
  4. Товуқлар-чи?
- Ўқувчилар ўртасида муаммоли вазият вужудга келиб баҳс,

Bir soatlik dars

- б) 50 см 1 м
- в) 24 см 10 дм
- с) 100 см 2 дм 4 см

3-гурух

Тўғри қийматга эга бўлган ифодани белгиланг.

- а) 60 15 25 50
- б) 2 3 4 8
- в) 16 20 13 21
- с) 2 5 15

Тест калити тасвири туширилган ҳаракатли магнит доскага тўғри жавоблар белгилана (4-дакиқа, максимум балл - 1).

2-ТОПШИРИК

Дарслиқдаги 3-мисолни мусобақа тарзида ташкил этишда ҳаракатли расмлардан фойдаланилади. 1-гурух анор дарахти меваларининг ифодаларини, 2-гурух олма дарахтидаги олмаларнинг орқасига ёзилган ифодаларни, 3-гурух эса нок дарахти мевалари ифодаларининг кийматларини топадилар. Гурух ўқувчилари белгиланган дархатлардан меваларни узиб, топширикни ёзув таҳтасига бажарадилар (максимум балл - 1 балл).

Ҳар бир гурух ўқувчиларининг дарсга қатнашиши изоҳланиб, рағбатлантириб борилади (5 дакиқа давом этади).

Үйга вазифа — 4-масала. Дарсни хуласалаш:

Дарснинг охирида ўқувчилар рейтинг варажларига тўплаган балларини жамлайдилар.

Янги педагогик технология асосида олиб борилган дарс жараённида ҳар бир ўқувчи эркин фикрлашга, қизиқишига, ижод қилишга, мустақабат бажаравишга интилади. Хуллас, бундай дарснинг самарадорлиги юкори бўлади.

А.АЛИҚУЛОВ,
РТМ ходими,

М.ҲОЖИЕВА,
Қашқадарё вилояти
Китоб тумани
ХТБ Ташхис
маркази раҳбари

Майсара Ориповна Тошкент шаҳар Чилонзор туманинг 126-мактабда 20 йилдан буён она тили ва адабиёт фанидан сабоқ берип келаётир. Ударсларда турли услублардан фойдаланганни боис машғулотлар ҳамиша қизиқарли ва таъсирчан ўтади.

Суратда: фидойи муаллима М.Орипова 11-синф ўқувчилари нутқ маданияти ва одоб мавзууда тушунча бермоқга.

Равиль
АЛЬБЕКОВ
олган сурат.

O'N IKKI OY (SLOVAK XALQ ERTAGI)

Bir ayolning ikkita qizi bo'lgan ekan. Qizlarning biri o'z qizi, biri esa o'gay ekan. Ayol o'z qizi Olenani jondidan yaxshi ko'rар, o'gay qizi Marushkani esa ko'rgani toqati yo'q ekan. Bunga sabab Marushka Olenadan ko'ra chirolyi ekan. Olena yasan-tusan bilan o'ziga oro berib, bekor o'tirar, Marushka esa, tinimsiz mehnat qilar ekan. Marushka kundan-kunga go'zallashib borar, Olena esa tasqaralashib borar ekan.

Bir kuni Olena bilan onasi bir shumlikni o'ylab topishibdi.

— Bor, Marushka, — debdi Olena, o'rmongan menga gunafsha terib kel. Belimga qadab qo'ymoqchiman.

— Voy, o'immasam! Aqlingiz joyidami o'zi, onajon! Qahraton qishda gunafshani qayoqdan topaman? — debdi Marushka.

— O'chir ovozingni, gapimni ikki qilishga qanday tiling bordi? — o'shqiribdi Olena. — Qani, hoziroq g'izilla! Agar gunafsha topib kelmasang, uygakirmaysan.

Shunday deya ona va qiz Marushkani tashqariga haydashibdi.

Qiz zor-zor yig'lab o'rnmon tomon yo'l olibdi. O'rnmonni qalin qor bosib, inson izi ko'rinnas ekan. Marushka ochlikdan qiyinlar, sovuq badanidan o'tib ketibdi. Nogoh olisdan olov yiltillab ko'zga tashlanibdi. Qiz o'sha olov tomon yuribdi. U yerda katta gulxan chirsillab yonar ekan. Gulxan atrofida o'n ikkita xarsang bo'lib, har bir xarsang ustida bittadan odam o'tirar ekan. Odamlardan uchtasining soch-soqoli oppoq chol, uchtasi sal yoshroq, yana uchtasi ulardan ham yoshroq, qolgan uchtasi esa yosh-yosh yigitshalar ekan. Ularning hammasi churq etmay, gulxandan qo'llarini uzmay o'tirishar ekan. Bular aslida yilning o'n ikki oylari ekan. Eng katta xarsang ustida o'tirgan, soch-soqoli oppoq chol yanvar oyi ekan.

Marushka qattiq qo'rqib ketibdi. Keyin sal o'zini tutib olib, xarsanglarga yaqinlashibdi.

— Yaxshilar, picha isinib olsam maylimi? Sovuq suyak-suyagimdan o'tib ketdi. Yanvar, ha, deganday bosh silkitibdi-da, qizdan so'rabdi:

— Nega kelding bu yerga, qizcha? Nima izlab yuribsan?

— Gunafsha izlab keldim, — deb javob beribdi Marushka.

— Hozir gunafsha axtaradigan fas emas, qahraton qish...

— Buni bilaman, ammo opam Olena gunafsha topib kelasan, deb buyruq berdi. Agar olib bormasam, uygakirgizishmaydi, — debdi Marushka.

Bu gapni eshitib Yanvar xarsangdan tushib, eng yosh oyning yoniga kelibdi, uning qo'liga hassa tutqazibdi va bunday debdi:

— Inim Mart, qani mening o'rnimga sen chiqib tur.

Yosh Mart eng baland xarsang ustiga chiqib, gulxan uzra hassani silkitibdi. Shunda gulxan alangasi gurillab yuqoriga ko'tarilibdi, qorlar erib, daraxtlar kurtak chiqaribdi, yer yuzini gilamday ko'm-ko'k maysa qoplabdi. Navbahor nafasi ufurib butalar orasidagi yaproqlar tubida gunafshalar bo'y cho'zibdi.

— Marushka, tez-tez gunafshaldan terib ola qol, — deb shoshibidi Marushkani yosh mart xursand bo'lib Marushka gunafsha terishga kirishib ketibdi, hash-pash deguncha katta chambar hosil bo'libdi. So'ngra qiz oylarga rahmat aytib, shoshib uygakirgizishmaydi.

Marushka gunafsha ko'tarib kelganini ko'rib ona-bola hang-mang bo'lib qolibdi.

— Qayerdan topa qolding bu ordonalarni? — deb so'rabdi Olena g'iijinib.

— Baland tog'dagi butalar orasida

SO'ZDA HIKMAT BOR

Aziz bolajonlar! Siz agar e'tibor bergan bo'lsangiz, ko'cha-kuyda, keksalar suhabatida hikmatli maqollar juda ko'p uchraydi. Haqiqatan ham chuqr ma'noga ega bo'lgan bu maqollar ba'zan kishini o'ylantirib qo'yadi. Shu bois, biz sizlarga atalgan har bir sahifamizda ularning mazmuni, kelib chiqishi haqida qisqacha so'z yuritamiz. Masalan: "Do'sti nodondan dushmani dono yaxshi". Bu maqolning kelib chiqishi bir hikoya bilan bog'licki, uning qisqacha mazmuni quyidagicha: "Bir o'g'ri kechasi podshoning saroyiga o'g'irlilka tushgan. Qarasa, podsho taxtida uxlab yotibdi, tepasida bir maymun uning betiga qo'ngan pashsha, chivinlarni yelpug'ich bilan qo'rib o'tiribdi. U pashshalarni haydab, yelpug'ichini to'xtatgan zamoni yana kelib yopishishadi. Maymunning jahli chiqib, bir katta toshni ko'tarib keldi-da, xira pashhalarni bir yo'la qirib tashlash maqsadida toshni ikki qo'li bilan azot ko'tarib, urmoqchi bo'ldi. Shunda o'g'ri qo'liga kammoni olib, otgan edi, maymun chiyillab yiqildi. Uning ovozidan podsho uyg'onib ketdi. Qarasa, saroy sahnida qora kiyimga burkangan kimsa turibdi. Podsho qo'rqib ketib, "Kimsan?" deb baqirdi, darhol soqchilar yugurib kelib, o'g'rini ushslashdi. O'g'ri podshoga maymun voqeasini gapirib berdi. Darhaqiqat, qarashsa, taxt yonida bir katta tosh turibdi, uning oldida maymun o'lib yotibdi. Shunda podsho: "Ha, nodon do'stdan dono dushman yaxshi ekan, — deb o'g'rini o'limdan ozod qilibdi". Ushbu maqolning boshqa variantlari: "Aqlsiz do'stdan aqlli dushman afzal", "Ahmoq do'st — yovdan yomon".

Росиям чиройли экан...

JO'JALARIM

Xola, xola,
yuring, yuring,
uya kirin.
Tovuqlarim
ochdi jo'ja,
jaiji juda.

Muborak Mirzarahimova

***

TOYCHOG'IM

"Dupur-dupur" chopqiliyasan toychog'im,
Qayon o'tsang uzolmasman nigohim,
Kel, bo'yningga taqib qo'yay ko'zmunchoq,
Ko'z tegmasin tuyoqlari chaqmog'im.
Taraladi yoling misli ziyodek,
Chor tarafga chopqiliyasan sabodek,
Bir ozgina tegar bo'lsa shamoling.
Gul giyohlar chayqaladi daryodek.
Qanotim bo'l, iqbol sari shoshaylik,
Shijoatda sho's soyardek toshaylik.
Bini chorlar doim ezgu istiqbol —
Cho'qqilarni ko'zlab davon oshaylik.

Mashrab Rahmon Ali

***

KALTAK YEYMAN

Akam hech gapga kirmas,
O'g'irlilcha muz yeydi.
Bexos men ko'rib qolsam,
"O'yimga aytma" deydi.
Nega aytmay oymiga,
Men doim rostin deyman.
To'g'ri so'z bo'lganimga,
Doimo kaltak yeyman.

Ahmadali Yusupov

***

QIZIQARLI MASALALAR

- I. 3 "aralashgan" uch vazifa.
- 1) Raqamlar yig'indisi 3 dan oshmaydigan va uch xil raqamdan iborat son yozing.
- 2) Topgan soningizdagagi raqamlar o'mini shunday almashtiringki, ularning kattasidan kichigini (yangi hosil bo'lgani va avvalgisi)ni ayriganda tavofut 33-3 ga teng kelsin.
- 3) Hosil qilingan ikki sonni y=go'shgarda esa yig'indidagi uch raqamdan ikkitasi albatta uch bo'lsin.

Endi mavjud shu 3 ta uch xonali sonning har biri eng kichik to'rt xonali sondan nechta kam ekanligini toping-chi.

II. Kim o'Ichamasdan topa oladi?

1. Sport maydonchasining eni 40 metr, bo'y esa 60 metr. Shu maydonchaning yuzi necha kvadrat metr?
2. Perimetri shunga teng bo'lgan kvadratning tomonlari necha metr?
3. Shu kvadratning yuzi necha kvadrat metr?

o'sarkan gunafshalar, — xotirjam javob beribdi Marushka.

Ertasiga Olenaning meva yegisi kelib qolibdi.

— Bor, Marushka, menga o'rmongan do'lana terib kel, — deya Marushkani, uydan chiqarib yuborishibdi.

Qiz zor-zor yig'lab o'rnmon tomon yo'l olibdi. U ochlikdan qiyalibdi, sovuq badan-badanidan o'tib ketibdi. Banogoh u olisdan olov miltillayotganini ko'rib qolibdi. Marushka yana o'sha olov tomon intilib, gulxan ustidan chiqibdi.

- Yaxshilar, isinib olsam maylimi? Sovuq suyak-suyagimdan o'tib ketdi, — deya yolvoribdi Marushka.

Yanvar mayli deganday bosh silkb qo'yibdi va qizni savolga tutibdi:

- Tag'in nega kelding qizaloq? Nima axtarib yuribsan?

Marushka yana siniq ovozda onasining do'lana yegisi kelganini aytibdi.

- Inim lyun, endi mening o'rnimga sen chiqib o'tir.

Lyun eng baland xarsang ustiga chiqibdi va hassani olib, gulxan ustidan aylantiribdi. Shu zahoti qorlar erib, yoz boshlanibdi. Butalar ostida do'lalar bodrab avval oq, keyin qip-qizil do'lalar paydo bo'libdi. O'zida yo'q suyunib ketgan Marushka mevalardan tez-tez tera ketibdi, bir pasda etagi mevaga to'libdi.

Olena bilan onasi do'lalarini ko'rib, hang-mang bo'lib so'rashibdi:

- Qayerdan ola qolding bu ordonalarni?

- Baland tog'da bo'larkan. Judayam ko'p, g'ij-g'ij ekan, — xotirjam javob qaytaribdi Marushka.

Endi Olenaning olma yegisi kelib qolibdi. Bu gal ham Marushka uning aytganini olib kelib beribdi. Yeb to'ymas Olena olmalarga yopishibdi. Ular umrilarda bunaqa shirin olma yeyishmagan ekan.

- Oyi, savat qani, o'zim o'rnonga borib kela qolay. Manavi nafsi buzuqni yuborsak tag'in ko'pini yo'lda yeb qo'yadi.

Ona zo'r berib yo'ldan qaytarsa ham Olena ko'nmay o'rnmon sari yo'l olibdi. Olena o'rnonga yetib borib, daraxtlar orasida ancha vaqt uloqib yuribdi. Banogoh olisdan milt-milt olov ko'rilibdi. Olena o'sha yoqqa yurib, gulxan ustidan chiqibdi. Gulxan tevaragida o'n ikki oy davra qurib o'tirganish. Ammo ochko'z qiz ularga salom bermabdi, gulxanda isinib olish uchun ruxsat so'ramabdi ham, go'yo gulxan üning uchun yoqilganday, pisandsizlik bilan qo'llarini olov tomon uzatibdi.

— Nega kelding bu yerga? Nima kerak o'zi? — g'ashi kelibdi Yanvarning.

— Nega tergayapsan meni, sassiq chol? Aralashma, nima qilsam o'zimning ishim? — Sharitta uning gapini qaytarib tashlabdi Olena va tog' tomonga yo'naliibdi. Nihoyat, qo'l-oyoqlarini sovuq olib, qor ustiga yuztuban ag'darilibdi. Uyda esa onasi qizidan xavotir olib, dam derazaga termilar, dam tashqariga chiqib, yo'l qarar ekan. Oradan bir soat, ikki soat, uch soat o'tibdi, lekin Olenadan darak bo'lmabdi. Onasi qo'liga savat olib, jun ro'molga o'ranib-chirmanib qizini axtarib ketibdi.

Marushka bo'lsa uyda tushlikni tayyorlab, hammayoqni tozalab, sigir sog'ibdi. Ammo qiz bilan onadan darak bo'lmabdi, chunki ularning ikkalasi ham sovuqdan tosh qotib qolgan ekan.

Marushka esa oqko'ngil, xushro'y bir yigitga turmushga chiqibdi. Ular umrilarining oxirigacha tinch-totuv hayot kechirishibdi. Zero, tinch-totuvlik hamisha odamlar umrining bezagi bo'ladi!

Aziz bolajonlar! O'yab ko'ring-chi, ushbu slovak ertagi, o'zbek xalq ertaklaridan qaysi biriga o'xshab ketadi?

ХАУР "ALIFBE", SALOM YANGI DARSLIK !

Ayni kunlarda ilm maskanlarida "Alifbe" bayramiga bag'ishlangan tantanalar bo'lib o'tayotir. Ana shunday -tadbirlardan biri Yunusobod tumanidagi 70-maktabda ham o'tkazildi. Ochig'i, 1-“B” sinf o'quvchilari bu bayramga alohida tayyorgarlik ko'rdilar. She'r yodlab, raqsga tushishni ham o'rganishdi. Avvalo, ular barcha harflarni taniganliklarini, "Alifbe" darsligini puxta o'zlashtirganliklarini maktab sahnasida ko'rsata oldilar. Aytish joizki, maktabning

oliy toifali boshlang'ich sinf o'qituvchisi Bashorat Ma'diyevaning bolajonlarga har bir harfni o'rgatishdagi sabr-qanoati va "Alifbe" bayramiga tayyorlashdagi xizmati tahsinga loyiq.

Albatta, tadbirda ota-onalardan Gulnora Normuhamedova, Gulnoza Rajabaliyevlar farzandlari olgan bilimlarini, qisqa vaqtida egallagan san'atlarini namoyish etganlarida hayajonlanib o'tirishdi, jigarbandlari "Alifbe"dagi

barcha harflarni o'qishni, yozishni bilganlardan juda quvonishdi, o'qituvchilariga minnatdorchilik bildirishdi.

Eng qizig'i, bolajonlar maktab direktori Marfua Ahmadjonova, hamda o'qituvchilari Bashorat Ma'diyevaga gullar taqdirm etishganida ota-onalar hayajoni ustozlarga ko'chdi.

O'g'il-qizlarning savodi chiqqanligidan hayajonlanmay, quvonmay bo'ladi? Axir, ular hayotida ilk bor ustozlari, muallimlari mehnatiga jajji qalblari ila

samimi ehtirom ko'rsatishdi.

Hayajonli daqiqalardan so'ng maktab rahbariyati va ota-onalar bolajonlarga maktab dasturidagi boshqa darsliklarni ham xuddi bugungiday o'zlashtirishlariga muvaffaqiyat tilab, qiziqarli kitoblarni sovg'a qilishdi.

MUXBIRIMIZ

Suratlarda: savodxonlik bayramidan lavhalar.

Ravil ALBEKOV o'lgan suratlar.

МАКТАБ ЎҚУВЧИЛАРИ ДИҚҚАТИГА!

Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети қошидаги академик лицей ўқишига қабул эълон қиласди.

Ўрта мактабнинг 10-синфида аъло ва яхши баҳоларда ўқиётган, инглиз тили, математика, иқтисод ва ижтимоий фанларга кизиқувчи ўқувчиларни иқтисодий, ижтимоий—гуманитар ва хорижий филология йўналишларида ўқишига таклиф этади. Лицейга қабул килиш танлов асосида ўтказилади.

Лицейда дарсларни Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университетининг ююри малакали профессор ва ўқитувчilari, хориждан таклиф этилган ўқитувчilar ва энг моҳир педагоглар олиб боради. Лицейда барча фанлар чукурлаштирилган олий ўқув юртлariiga киরувчilar дастuri асосида ўқитилади.

Ўқишига киরувчilar қабул ҳайъатига қуйидаги ҳужжатларни тақдим килишлари зарур:

Белгиланган шаклдаги директор номига ёзилган ариза;

10- синфа ўқиётганлиги тўғрисида маълумотномa va

табели;

худудий касб-хунарга йўналтириш ва психолого-педагогик ташхис маркази тавсияномаси; доимий яшаш жойидан берилган маълумотномa; 086-У шаклдаги маълумотномa; 3x4 см.ли 4 дона фотосурат.

Ушбу ҳужжатлар ўқишига кирувчи томонидан қабул ҳайъатигa шахсан тақдим этилади.

Ўқишига кирувчи томонидан туғилганлиги тўғрисидаги гувоҳномa шахсан кўрсатиладi.

Ҳужжатлар 1999 йил 27 декабрдан бошлаб Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети С-биносида қабул килинади.

Манзил: Тошкент шаҳри, Буюк Ипак йўли кўчаси, 54. Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети

САНТА КЛАУС БАХТ ТИЛАЙДИ

Кор гупиллаб ёққанда, Корбоба ва Қорқизни эслаймиз. Бу киёфалар давраларнинг кури, кўнгилларнинг сурuri...

Паға-паға қор ёғмоқда... Олис-олис ўрмонлар, тоғлар, боллар оша Корбоба давраларга салобат билан кириб келади. Қорқиз — унинг дастёри, совфа улашища бобога ёрдамчи. Гапнинг пўсткаласи, ҳар бирининг гарданда ўз "юмуши" бор.

Хўш, кўзимизга оддий инсонлардан фарқларо кўринувчи Корробонинг Янги йил арафасида ҳозир бўлишида не синоат мұжассам? Унинг бошқа мамлакатлардаги номи қандай?

Биз Корбобо деб атайдиган сехрли ва сирли зотни Финляндия Йоулупукки деб атасади. Америка ва Булок Британиядаги эса, у Санта Клаусдир. Руслар таърифица, "Дед Мороз".

Бир ойча мұқаддам Москва шаҳрига ташриф буюрган финляндиянинг Йоулупуккисин журналистлар қуршаб олишди. Унда Москвада Финляндия ҳафтаглиги ўтказилмоқчи ва делегация аъзолари қаторида оппоқ соқоллари селкиллаган Корбобо ҳам ташриф буюрган эди. Йоулупукки шаҳар марказидаги магазинлардан биринги янги йил совфалари учун буортмалар қабул қилишдан бир нафас бўшамасди.

Финляндиянинг Санта Клауси журналистларга интервью беради. Туриб, шундай деди:

-Олис мамлакатдан етиб келишининг ўзи бўлмади. Ёшимни суршишири бима қиласиз, сиз? — галини бўлиб савол берган журналистнинг шаштини қайтарди афсонавий қаҳрамон. — Тахминан 450 ёщдаман. Қаерда яшашим қизиқтириптими? Лапландия шаҳарчасига яқин жойдаги Корватунтур тепалитига паноҳ топганиман. Бошпанам од

Qutlov

дийгина ёроч уй. Рафиқам ҳам бор.

Болаларим-ми? Жуда кўп, санааб беролмайман. Ҳар қайси мамлакатда керагидан зайди топилади.

-Сизга кимлар ёрдам беради?

-Оббо, журналистлардай шошқалоқ ҳалқ бўлмас эканда... Серсоқол митти одамлар менга ҳамиша қўмакчи. Энг ишонган ёрдамчим эса биласизми, ким?

-Корқиз бўлса керак?

-Янглишдингиз? Рудольф, яъни қизилбурон буғу. У менинг барча болаларимнинг манзили-исми-шарифи, ҳаттоқи буортмаларигача айтиб беради.

Санта Клаус кўзойнагини олиб, ёшланган мовий кўзларини рўмоласи билан артиб қўйди. Бошидаги оппоқ қалпоқ, шоийдай товланувчи соч-соқ, ўзбекча таърифлайдиган бўлсак, эгнидаги камзузию суранг этиги, қўлларидағи асою елкасига ортилган қопи Йоулупуккига илоҳий бир курдат баҳш этгандек эди. У ҳам аслида оддийгина инсон, фақат афсонавий қаҳрамон қиёфасига кириб олган.

Айтишларича, ана шу афсонавий қаҳрамон ҳар йили турли мамлакатлардан 700 мингга хат олар экан. Нафоқат болалардан, балки катталарадан ҳам. Аксарият мактублар Россия ва Польшадан. Унга қизалоқларнинг буортмаси тайин: кўйирчоқ ва кўйлак. "Принцесса" ликка барӣ датвогар. Машнина ва "Лего"ни эса ўғил болалар тайинлашади.

Санта Клаус буортмаларни малолар сизмасдан қабул қилади, ахир бу унинг вазифасида. Имкон қадар муҳайё этганга нима етсин!

-Аммо энг яхши совфа нима биласизми? -юзланди Санта Клаус журналистларга.

-Хўш?

-Энг яхши совфа - бу одамларга баҳт тилаш...

"Койил" деб юборишиб ҳам-касларимиз.

***

Болаларнинг, катталарапни даврасида вазмин қадамлар ила совфа улашиб юрган ўзимизнинг жайдари Корбоба ҳам қиёфадоши. Санта Клаус сингари ўзбекистон ҳалқига баҳт тилайди. Ва унинг бу истакча кўшимчаси бор: "2000 йил том маънодаги "Софлом авлод йили" бўлиб қолсин. Юртимиздаги жамики болаларни бағримга босаман!"

Хулкар ТЎЙМАНОВА тайёрлади.

ХАЁ РАМЗИ

“Кадим замонларда эрки учун курашиб, ўлимга маҳкум этилганлар орасида бир аёл ҳам бор экан. Уларни ўлимга олиб кетишаштганда занжирбанд аёл ип ва игна беришларини илтимос қилиди.

— Эй ақли охиз, нима қиласан ипу иғнани? — сўрабди жаллод.

— Тиззамнинг ёнидан кўйлагим чоки сўклибди, шуни чандиб олай, — дебди у.

— Ахир, сен ҳозир ўласан-ку! — дебди жаллод ҳайратланаб.

— «Мен аёлман, шарм-ҳаёмни сақлай. Ўлимга кетаётган бўлсам ҳам, номусим ҳаққи, ҳалойик олдига аёлдай чиқишем керак!» — дебди.

Туркий халкларда қадим-қадимдан аёл ҳаё рамзи сифатида эъзоzlаб келинади. Аёл гўзалик ва нафосат, садоқат ва вафо рамзи сифатида ардоқланадиган Шарқда бу каби ривоят ва афсоналар кўп. Бу афсона ва ривоятлар замонида эса ҳақиқат мавжуд.

Ўтган 1999 йил Ўзбекистон тарихига “Аёллар йили” сифатида муҳрланиб қолди. Бу йилда юртимида кечайтган барча ислоҳотлар, янгиликлар аёллар номи билан боғланди. Назаримда, ҳеч қайси миллат аёли ўзбек аёлдидек ҳаёли, фарзандларига меҳрибон, мунису мушфик бўлмаса керак. 2000 йил — “Софлом авлод йили”. Бу йил ҳам аёллар йилининг мантиқий давоми. Сабабки, соғлом авлоднинг, солиқ фарзандларнинг меҳрибони, уларнинг парвонаси, албатта аёлдир. Бу йилда ҳам оналар, аёллар ўз маслакларидан чекинмаган ҳолда иш олиб борадилар, мураббиялар эса соғлом авлодни билимли, доно қилиб тарбиялаш йўлида ўз куч ва меҳнатларини аямайдилар, деб умид қиласиз.

Сўзимизни ҳаё тўғрисидаги ривоят билан бошлаган эдик. Кимгаки ушбу хислат ёр экан, у юрт фарзандларнинг баркамол бўлмоғи учун ҳаракат қилгувсидир.

Шарифа МУРОДЖОН қизи

МУАЛЛИМА АЁЛЛАР САҲИФАСИ

“Маълумки, кўпчилик турли-туман фикр-андишалар билан банд бўлиб яшайди. Бундай фикр-андишалар коҳ тўғри бўлсин, коҳ като бўлсин, барбири, унинг соҳибига бутунлай гўзал қўриниши, ажойиб бўлиши табиий бир ҳолдир.

Дунёда мавжуд бўлган инсонларнинг ярми хотунлардир. Оиланинг баҳту саодати ҳам хотунларнинг ақли-ю илмли бўлмоқларига боғланмишдир. Хотунлар яхши тарбияли болаларни етиштирурлар. Уларнинг тарбиялари орқали дунёда улуғ зотлар етишиб чиқиши муқаррардир”.

Бу сўзлар Олимат ул-Банотнинг “Муюшарат одоби” китобидан олинди. Аёл бор жойда гўзалик бўлиши табиий. Гўзалик эса тозалик билан ҳамиша ёнма-ён. Тоза, озода хоналарда ўтириш, ишлаш, ухлаб дам олиш бизнинг кайфиятимизни кўтаради, баҳру дилимизни очади. Тозалик соғлигимиз учун ҳам фойдали. Уй тутиш одоби қандай бўлади? Олимат ул-Банотнинг ушбу китобида уйни қан-

дай тозалаш, уй тозалашда нималарга аҳамият бериш кераклиги ҳақида маълумот берилган.

“Ислом шариатимиз ҳар ҷаҷон по-клик ва соғлика ундайди. Воҷеан пок бўлгандан бир роҳатлик ҳам бордирки,

УЙ ТУТИШ БАЁНИДА

ҳар ким ўзи синаб кўрган бўлса керак. Шунинг учун уй ва хонадонларни чўп-хасларда, чанг-тупроқлардан супуриб туришга одат этмоқ позимдур. Ўшандоқ идиш-товоқ, қошиқ-пичноқ, қозон, самовар ва шу кабиларни ҳар доим пок этиб турмоқ зарурдир.

Үргимчак уяларини олмоқ ва уй атрофларини соф тутмоқ хотунларнинг энг катта вазифалари ҳисобланади. Ҳар

нечук бўлса-да, мусулмон кишига пок турмуш қурмоқни шариат буюради.

Балиқларнинг сувсиз турва олмасликларини ҳар ким билади. Шунинг учун бизлар ҳам дувёда яшамоғимиз учун ҳавога мұдолжымиз. Нафасимиздан эски ҳавони чиқариб, янги ҳавони ичга юбориб турамиз. Ҳавосиз яшаш мумкин эмас. Эски ва исланган сувларда балиқлар ўлганлари каби, ҳаво ночору бузуқ бўлса, одамларда ҳам ҳасталик ва ранжишлик зоҳир бўлади. Шунинг учун яшайтургон ўринларни, хусусан, уйларнинг ичларини ювиб қуритмоқ, ис ва шу каби нарсалардан соф этмоқ керак. Фурсати билан деразаларни очиб, уйнинг ҳавосини алмаштиromoқ фойдалидур. Шунингдек, ортиқ иссик бўлмаган қўёшда юрмоқнинг ҳам фойдаси бор. Уйнинг кичкинлиги сабабли лампа, шам ва ёки одамларнинг нафаслари билан ҳаво бузулса, у вақтда эшик очиб бўлса ҳам ҳавони янгиламоқ лозим. Лекин терлаган ҳолда очиқ дераза олдида ўтиromoқ зарарлидир. Янги солинган уйларда бўёқлар тамом қуриб кетмасдан яшамоқ ҳам зарарлидир.”

“ОРЗУ” САЛАТИ

Керак бўладиган масалликлар: 1 чўмич ёғ, 1 та катта турп, 2 та пиёз, 1 пиёла хом гўшт (тўғралган), туз, зира, гармдори (майдаланган), қовурилган булфор қалампири (болгарский).

Тайёрлаш: Турпни майда қилиб, сомонча шаклида тўғралади, сўнграв товага солиб устидан қайноқ сув куйиб ивитиб қўйилади. Қозонча ёғи товага ёғ солиб қиздирилади, пиёзни паррак-паррак килиб тўғраб қовурамиз, устига гўшти солиб ўтра-

УЙ БЕКАЛАРИГА МАСЛАҲАТЛАР

Янги йил тўкин дастурхонсиз ўтмайди. Шу куни барча аёллар ҳақиқий ошхона бекасига айланишади. Дастурхонингиз иштаҳаочар бўлиши учун биз ҳам Сизларга турли хил пишириқларни тавсия қиласиз.

оловда қовурамиз. Устига зира, туз, гармдори ва қовурилган булфор қалампири (болгарский)дан (3-4 қошиқ) солиб, пастроқ оловда димлаб қўяшимиз. Турпни сувини тўкиб, яхшилаб селгитамиз ва озгини туз билан эзамиз. Бироздан сўнг пишган гўштимизни иссиқлигича турпнинг устига қўяшимиз ва яхшилаб аралаштириб, безаб столга тортамиз.

Керак бўладиган масалликлар: 200 грамм майиз, 2 та тухум, 1 стакан шакар, 1 стакан сут, 1 чой қошиқ истеъмол содаси, 3 стакан ун.

Майизни ивитиб, гўшт майдалағичдан ўтказилади. Тухум оқини шакар билан кўпиртириб, қўшилади. Тухумнинг сариги сариёғ билан кўпиртирилади. 1 стакан сутга

АЁЛЛАР ХОҲИШИГА ҚАРШИ

Билсангиз, турклар орасида мўйловсизларни учратиш жуда кийин. Улар мўйлов қўйиши шунчалик ёқтиришади... Мўйлов қўйиб улар қанчалик ўзларига оро беришмасин, барибир, хотинлари хоҳишига қарши иш қилишга ётган экан. Чунки турк аёллари орасида кузатиши олиб борган журналистларнинг таъкидлашларича, хотинларнинг 70 фоизи эрларининг мўйловсиз юришларини афзал қўришаркан.

ЭНГ АСОСИЙСИ, ЭШИТА БИЛИШ

Немис аёллари эркаклардаги қандай сифат ва фазилатларни ёқтиришади?

Маълум бўлишича, немис аёллари ўз рафиқасини ҳар қандай шароитда ҳам эшита билган эркакларни қадрлашаркан. Ўзидан атири ҳиди таратиб юрадиган эркакларни эса иккинчи ўринга қўйишган. Сўнг қадди-басти келишганлар, спортчилар, ақлилар, дид билан кийинадиганлар ва самимий эркаклар ҳам хурмат-эътиборга сазовор эканлиги айтилган.

ХОТИННИНГ БОРИ ЯХШИ

АҚШнинг Дюкс дорилфунуни мутахассислари 4500 киши ўртасида ўтказган тадқиқотлар шуни кўрсатмокдаки, хотинсиз эркаклар оиласи эркакларга қараганда кўп касалланишаркан, айниқса, гипертония (arterияда қон босимининг ошиб кетиши), асабийлик ва турли яралардан кўпроқ азоб чекишаркан.

Ўттиз йил аёл билан бирга яшашнинг ўзиёқ эркак умрни 5 йилга узайтиради. Бироқ аёлсиз ёлғиз яшаш умрни 10-15 фоизга қисқартириши тадқиқотда кузатилади.

ОНАЛАР КАЛТАКЛАШ ТАРАФДОРИ

Болаларни калтаклаш керакми ёки йўқми? Британиялик ота-оналар ўртасида “Нэшнл Опинион Полл” хизмати ўтказган савол-жавобга қатнашчиларнинг аксарияти, аниқроғи, 90 фоизи, албатта, калтаклаш керак, деган жавобни айтган. Шуниси қизиқки, аёллар савол-жавоб вақтида эркакларга нисбатан кўпроқ баджахъл эканликларини намойиш этидилар. Оталар мазкур кўрсаткич бўйича оналардан анча орқада қолишган.

МАЙИЗЛИ ПИРОГ

1 чой қошиқда истеъмол содаси солиб, масалликларнинг барчаси яхшилаб арапаштирилиб, куюқ қаймоқ сингари ҳамир қорилади.

Пирогнинг ҳамири ўрта оловда газ печкада 25 дақиқада пиширилади. Пирогнинг юзига ванилин кўшилган қанд упа сепиб, дастурхонга тортилади.

Сахифани Шарифа Муроджон қизи тайёрлади

SPORT

Совфа – 27 миллион
"Sportlotto" нинг 1999
йилдаги сўнгги, 145-тира-
жидан кейин навбатдаги
тираж учун ЖЭКПОТ
27.000.000 сўмни ташкил
этди. Бу гал ҳам 6 та ра-
қамни топғанлар, гарчи
йўқ бўлса-да, 5 та тўғри
топилган рақам учун иш-
қибозларнинг кўпчилиги
86509 сўмдан ютуқقا эга
бўлдилар.

ХОТИРА УЙГОНСА...
Янги йил арафасида Ю.Б.
Арутюнянц хотирасига ба-
ғишланган халқаро турнир
якунланди. Унда оғир атле-
тикачиларимиз Ф. Ҳасанов,
Ф. Сайдов, Н.Тоғаев, С. Му-
инов, Б. Усмоновлар ўз ваз-
нларида ғолиб деб топил-
ди. Ўз уйингда деворлар
ҳам суюйди, деганларидек,
совринлар асосан ҳамюрт-
ларимизда қолди.

СПОРТДАГИ "СИР"ЛАР
Ха, спортда ҳам сиру сино-
атлар бор. Агар бирорта спор-
чиси йўқ мамлакатнинг "мулла
жиринглари" чексиз бўлса,
ҳатто Олимпия уйинларида ҳам
ғолиб чиқиши мумкин... 1999
йил Испанияда ўтказилган ен-
гил атлетика бўйича жаҳон
чемпионатида шунга яқин
холат кузатилди. Яъни, авст-
ралиялик, ислориллик, германи-
ялик ва янги зеландиялик лан-
гар билан баландликка сакров-
чилар "рус тилида яхшигина
сўзлашардилар".

ЁШ ПОЛВОНЛАР ГИЛАМДА
Якунланган Кураш ойлиги
Хоразм воҳасида ҳам қизғин
кечди. Кўшкўпир туманидаги
Ўзбекёп қишлоғида Қадам пол-
вон Кутимов хотирасига ба-
ғишлаб ўтказилган турнир но-
расмий туман биринчилигига
ўхшаб кетди. 1983-86 йиллар-
да туғилган ўсмирлар ўртаси-
да кечган баҳсларда 70 га
яқин полвонлар гиламга чи-
кишиди. 26 кг.дан 65 кг. гача
вазнларда ғолиблар аниқлан-
ди.

ЎРИНБОСАРЛАР
УЛҒАЙМОҚДА
Эски йил якунида "Пахта-
кор" спорт мажмуида рес-
публика олимпия ўринбо-
сарлари билим юрти очик
бириччилиги бўлиб ўтди.
Республикамизнинг турли
худудларидан келган уста
қиличбозлар мусобақала-
рида Х. Каримов, А. Ҳаки-
мулина, Д. Иброҳимовлар
шоҳсупага кўтарилишиди.

MAYDONCHASI

Ўзбек ғолиб бўлишга ҳақли

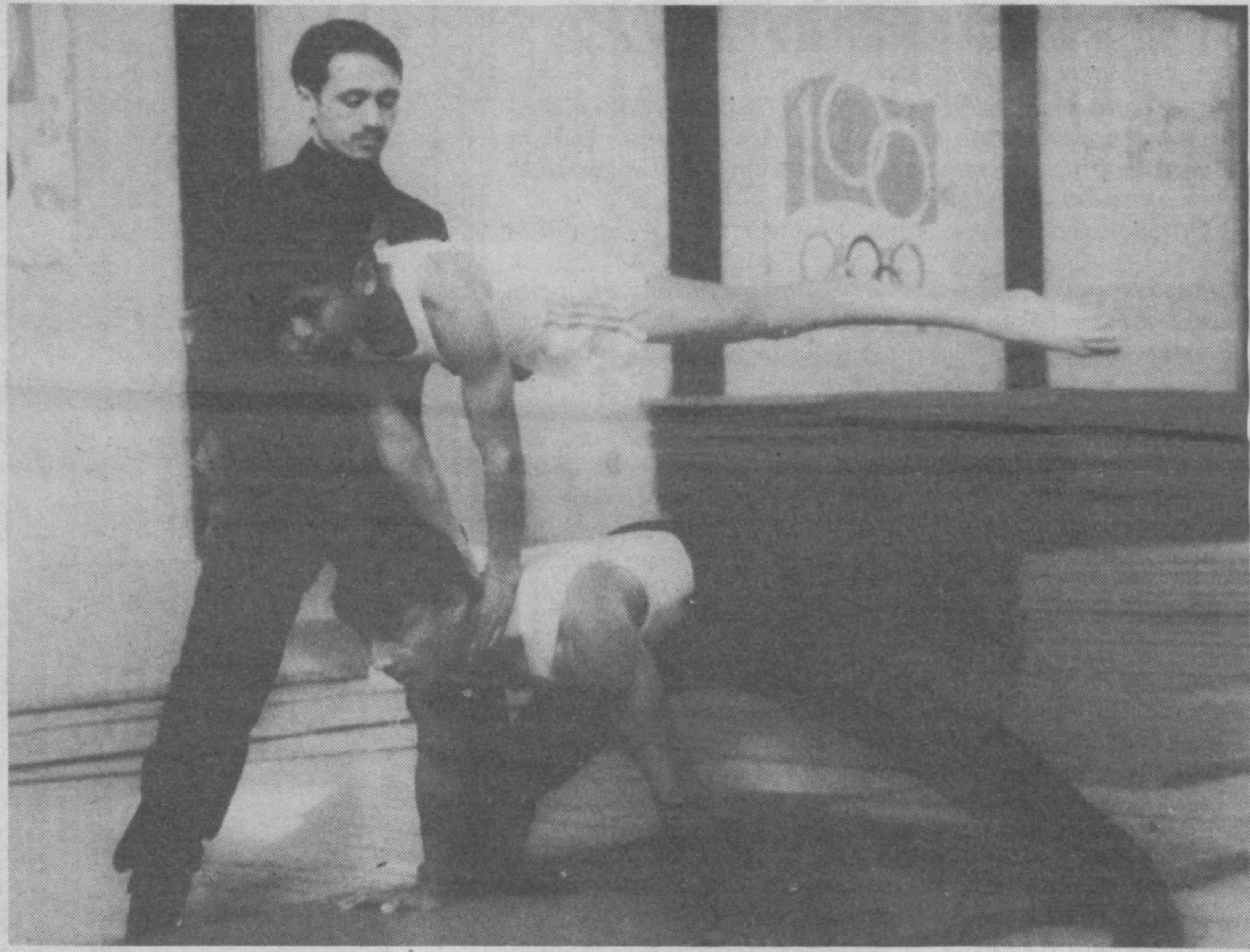
Ma'rifat

Ўзбекистон номини бу-
 тун дунё узра ёиб, шон-
 шухрат таратётган спор-
 чиларимиз ҳамиша ардо-
 да. Уларнинг ўрнини боса-
 диган янги авлоднинг шак-
 лланиб бораётгани янада
 кувонарлидир. Бўлғуси
 спорт юлдузлари маскани –
 Андикон шахридаги
 олимпия резервлари спорт
 мактаби ана шу ақиданинг
 давомчиларидан саналади.

Айниқса, гимнастика
 бўйича малакали мураб-
 бийлар меҳнати таҳсинга
 лойик.

Суратда: 1999 йилдаги
 Ўзбекистон чемпионлари,
 Андикон шахридаги 50-
 мактабнинг 7-синф ўкувчи-
 си Нодир Алимов ва Андикон
 Иқтисодиёт институти II-курс
 толиби Дилшод Маматалиевлар
 машғулот пайтида.

Р. АЛЬБЕКОВ олган
сурат.

Асримизнинг сўнгги ўн йиллигини
 мустақиллик аталмиш буюк неъмат-
 нинг бокий нашидаси билан якунаёт-
 тган Ўзбекистон халқи чин тараққиёт
 сари юз тутди. Мамлакат ижтимоий
 ҳаётининг барча жабҳаларида эриши-
 лаётган муваффақиятлар нафақат
 халқимиз, балки дунё афкор оммаси
 томонидан ҳам эътироф этилмоқда.
 Тўғрироғи, тан олинмоқда. Жумладан,

кестон спорчилари халқаро май-
 донда қўлга киритган сара соврин-
 лар хусусидаги маълумотлар билан
 танишинг, зеро бу юқоридаги фикр-
 ларимизга асос бўлади.

1999 йил давомида:

1. Жаҳон чемпионатларида ва
Осиё чемпионатларида 42 та олтин,
28 та кумуш, 26 та бронза – жами 96
та медал.

ЎСАЁТГАН ЎРТ, ЎЗАЁТГАН ЭЛ

спорт соҳасида ҳам. Ҳар қандай мам-
 лакатда ёки халқда ҳам кузатилавер-
 майдиган натижалар Ўзбекистонга,
 ўзбек халқига тегишли эканлиги, ай-
 ниқса, ғурурбахш. Агар спорт куч,
 маҳорат, чаққонлик, тезлик, аниқлик
 каби тушунчаларни ўзида мужассам
 этса, ўзбек ғолиб бўлишга ҳақли. Не-
 гаки, унинг қонида бу каби хислат-
 ларнинг бари бор. Борлигига ўзи ишо-
 нади ҳам. Шундай эканлигини намоён
 эта олади ҳам. Чунки ундаги сифат-
 лар кеча ёки яқин ўтмишда пайдо
 бўлмаган, балки қадим илдизларга
 эга. Шундай қилиб, 1999 йилда Ўзбе-

2. Жаҳон кубоги босқичи мусоба-
қаларида – 14 та кубок.

3. Турли халқаро мусобақаларда
- 61 та олтин, 69 та кумуш, 111 та
бронза – жами 241 та медал.

Бундан ташқари, Олимпия ўйин-
 паридан мустақиллик даврида 9 та
 медал ҳамюрларимиз томонидан
 забт этилган. 1990 йилда ўзбекистон-
 лик спорчилар 96 та медал ва со-
 вринларни қўлга киритгани ҳолда, бу
 кўрсаткич 1999 йилда 350 дан зиёд
 бўлганлигини назарда тутсак,
 спортивизнинг келажагига ишонч
 билан қарашга ҳақлимиз.

Н. Анфимов – Ўзбекистон Республикасида
хизмат кўрсатган спортчи, Европа
чемпиони.

В. Шин – Ўзбекистон Республикасида
хизмат кўрсатган спортчи, Ўзбекистон
Республикасида хизмат кўрсатган
спорт устози, Жаҳон Кубоги ғолиби,
Жаҳон чемпионатининг бронза медали
совриндори, "Дўстлик" ордени соҳиби.

Баскетбол. Р. Салимова – Ўзбекистон
 Республикасида хизмат кўрсатган
 спортчи, 3 карра Жаҳон чемпиони, 6 карра
 Европа чемпиони, "Софлом авлод
 учун" ордени соҳибаси.

Велоспорт. Ж. Абдулжаббаров –
 Ўзбекистон Республикасида хизмат
 кўрсатган спортчи, Тинчлик велопойга-
 си ғолиби, "Тур дэ Франс", "Джиро д
 Италия", "Вуэльта" нуфузли халқаро
 профессионал велопойгалари босқич-
 лари ғолиби.

М. Коюшев – Ўзбекистон Республикасида
 хизмат кўрсатган спортчи, 2 карра
 жаҳон чемпиони.

1999 ЙИЛДА
МАМЛАКАТ СПОРТ
ҲАЁТИДА ЎЗБЕГИҲА
ЭНГ МУХИМ ВОКЕЛЛАР

Ўзбекистон Республикаси
 Вазирлар Маҳкамаси томонидан
 1999 йил 27 майда 271-
 сонли "Ўзбекистонда жисмо-
 ний тарбия ва спортни янада
 ривожлантириш чора-тадбир-
 лари тўғрисида" қарор қабул
 қилинди.

Ўзбекистон Республикаси
 Президенти И.А. Каримовга
 Халқаро кураш Федерации-
 си олий мукофоти - "Олтин
 Маржон" топширилди.

И. Тўлаганова Уимблдон
 теннис турнирида ва Осиё
 чемпионатида ғалаба қозонди
 ва Ўзбекистон Республикаси
 Президенти томонидан таб-
 рикланди.

Бир гурух спорчилар, му-
 раббийлар, фахрийлар ва
 спорт ходимлари хукумат му-
 кофотлари билан тақдирлан-
 ди.

Тошкентда кураш бўйича
 Биринчи Жаҳон чемпионати
 ўтказилди.

Тошкентда эркин ва юнон-
 рум кураши бўйича Осиё
 чемпионати ўтказилди.

Бокс бўйича Жаҳон чемпи-
 онатида Ўзбекистон терма
 жамоаси учинчи ўринни қўлга
 киритди.

Тошкентда теннис бўйича
 "Президент кубоги" халқаро
 турнири 6-маротаба ўтказил-
 ди ва йил якунлари бўйича ITR
 таснифидаги турнирлар ўтса-
 сида энг юқори даражада таш-
 килди.

Жиззах вилоятида миллий
 спорт турлари ва халқ ўйинла-
 ри бўйича "Тўмарис" республика
 аёллар фестивали ўтказилди.

Навоий вилоятида кўпкари
 улоқ бўйича биринчи расмий
 халқаро турнир ўтказилди.

Футбол бўйича Ўзбекистон
 терма жамоасининг Осиё Кубо-
 ги саралаш мусобақасида
 ғалаба қозонди ва финал тур-
 нирига чиқди.

ЎЗБЕКИСТОННИНГ
XX АСРДАГИ БУЮК
СПОРТЧИЛАРИ

Бокс. Р. Рискиев – Ўзбекистон Респу-
 бликасида хизмат кўрсатган спортчи,
 Жаҳон чемпиони, Олимпия ўйинларининг
 кумуш медали совриндори, "Эл-юрг хур-
 мати" ордени соҳиби.

ЎРИНБОСАРЛАР
УЛҒАЙМОҚДА

Эски йил якунида "Пахта-
 кор" спорт мажмуида рес-
 publika олимпия ўринбо-
 сарлари билим юрти очик
 бириччилиги бўлиб ўтди.
 Республикализнинг турли
 худудларидан келган уста
 қиличбозлар мусобақала-
 рида Х. Каримов, А. Ҳаки-
 мулина, Д. Иброҳимовлар
 шоҳсупага кўтарилишиди.

Xullas...

ХУКМДОРНИ
ДАВОЛАШ УСУЛИ

Буюк табиб Ибн Сино инсон танасида 1001 хил дард бор деганида минг карра ҳақ эди. Чиндан ҳам биз саноқлигина касалликни биламиш. Билмаганларимиз эса сон-саноқсиз.

Хозирги вақтда табобат фанида турли касалликларни электр массаж ҳамда электр ванна билан даволаш кенг тарқалди. Буни XX асрнинг энг сўнгги ютуклари сифатида баҳолашмоқда.

Лекин беморни бу усул даволаш қадимий фан ва маданияти маркази Римда кўп асрлар муқаддам кафш килинган. Солномачи Светоний қолдирган маълумотларда кўрсатилишича, мамлакат хукмдори Нерон ревматизм касаллиги билан оғригандан, сарой табиби уни шу усулда даволаган. Яъни қаттиқ тахтадан ишланган ваннага ўзидан электр токи чиқарувчи скот (балик тури)лардан бир нечтасини кўйиб юборган. Натижада Нероннинг оёқларидаги қақшатқич оғрик йўқолиб, ўзини енгил сезган.

Демак, бугунги медиклар янгилик яратдик, деб кўкракларига уришмаса ҳам бўлар экан...

САРВҚОМАТГА
АЙЛАНДИ

Машхур хонанда Жанет Джексон ўз вазни ошиб бораётганидан боғоятда ташвиш чекмоқда эди, йўлини топди. Бунинг учун у АҚШдаги мавжуд тартибкоидаларга зид равишда соғлика зарари тегадиган дориларни истеъмол қила бошлади. Аммо бу унинг ўз ниятига эришишига замин яратди.

Хозирги вақтда Жанет дори ичишини тамоман тўхтатди. Чунки у сарвқомат аёлга айланди; бўйи 160 сантиметр, вазни эса 50 кило.

БАРБИ — 40 ЁШДА

Қўғирчоқ Барби! У дунёда ном қозонган ўйинчоқ. Қомати, соchlari, кийим-кечакларига таъриф йўқ! Кўлга оларканси, худди жони бормикан, деб ўйлайсиз!

Барбининг ватани қаерда? Топдингиз, албатта, Америка. Мамлакат фуқароси жаноб Рут Хандлернинг Барбара исмли ширингина қизалоги бор эди. Қизча ҳар куни қоғоздан қўғирчоқлар қирқар, бу эса отанинг меҳрини товлантиради.

Шундай қилиб, жаноб Рут Хандлер илк Барбининг вужудга келишида ташаббус кўрсатди. Европа бўйлаб саёҳатга чиққан қўғирчоқ ижодкори, тахминан 50-йилларда олмон газеталаридан бири "Билд"да боз қархамони Лилли исмли қиз бўлган расмлар сериясини чоп этди. 1955 йилда эса ушбу чизма асосида қўғирчоқ яратилди.

Мана, Барбининг дунёга келганига ҳам 40 йил тўлди. 1959 йилда 1 миллиард Барби қўғирчоги сотилган. Ҳар дақиқада дунё бўйича ҳеч бўлмаганди иккита қўғирчоқ ўз харидорини топади.

Ҳар йили сарвқомат қўғирчоқни ишлаб чиқарувчилар ундан 2 млрд. доллар даромад кўришади.

ana shunaqa
gaplar...

БИР ҲОВУЧ ИСТАҚ

Бугун янги йилнинг қалб денгизида
Тўлқини ўзгача, мавжи ўзгача.
Элим, кўзларингга нур ато этган
Истиқлол қўшигин авжи ўзгача.

Бугун англайлапсан жонажон юртим
Эрку адолатнинг мазмунни нима,
Нурли қирғоқларга элтиши фақат
Идрокнинг нуридан яралган кема.

Англаб етмоқдасан заҳматкаш ҳалқим,
Қайга бошламоқда пойдор сарбонинг.
Дунёларга туташ йўллардан қайта
Утаётганини катта карвонинг.

Янги йил ҳурмати, истиқлол ҳаққи,
Янги зафарларнинг завқини тотгин.
Дунё бир денгиздир, сен унда элим,
Янги тўлқин бўлиб кенг қулоч отгин!

Барот ЯРАШ

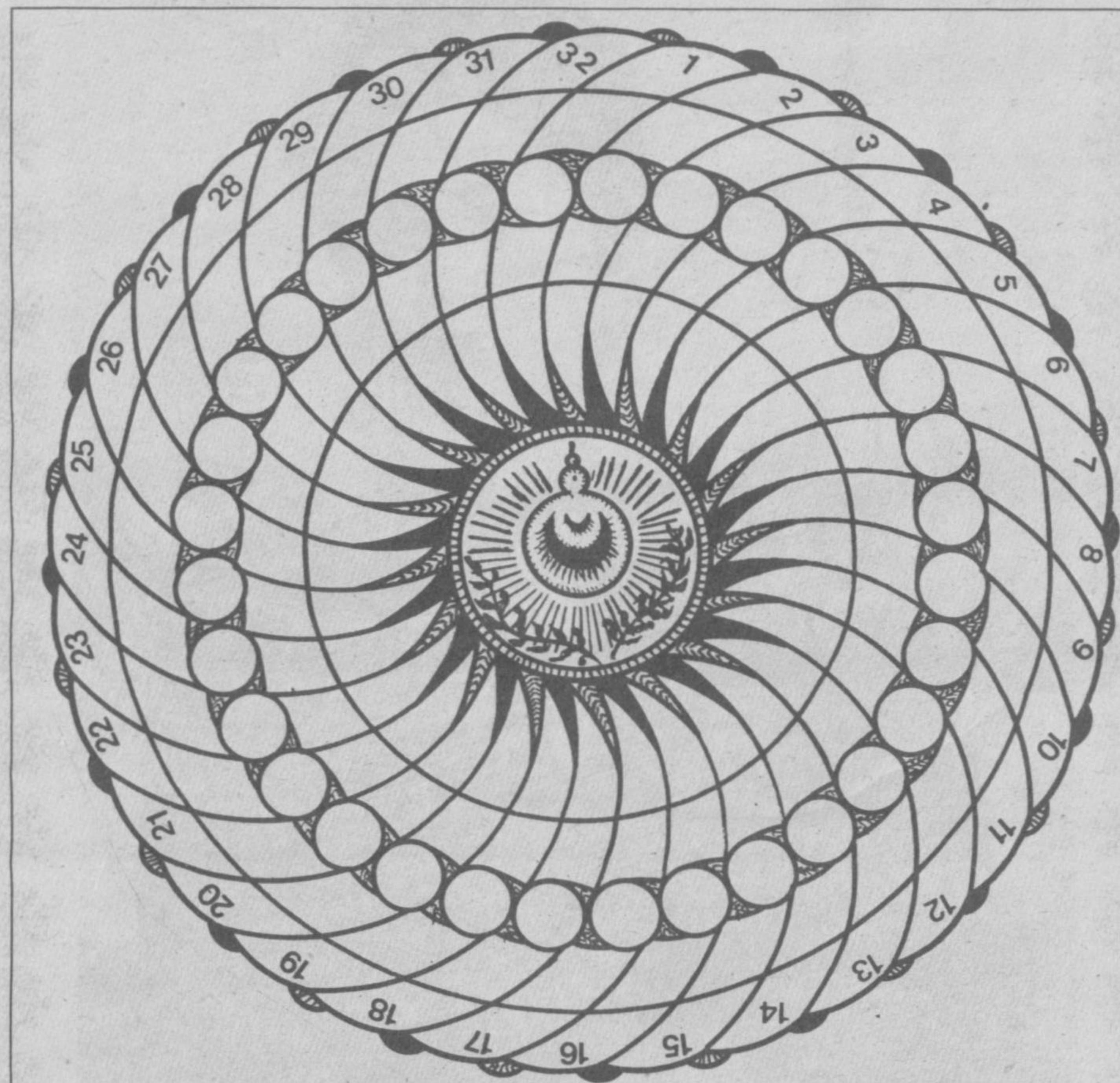
Ko'ngil bitiklari

ЯНГИ ЙИЛГА

Янги умид бўлиб кирдинг дилимга,
Янги туйғу бўлиб келдинг тилимга.
Янги қадам бўлиб, янги из бўлиб,
Кўнглимнинг кўкида бир юлдуз бўлиб,
Мудом юксакларга чорладинг мудом,
Нур бўлиб руҳимда порладинг мудом.
Чорлаб турдинг мудом янги йўлларга,
Янгилик маёғин тутиб кўлларда.

Хадиҷа АҚБАР қизи

ТОПҚИРИЛИК МАШҚИ

Азиз газетхонлар! Қуида таърифланган сўзларни шаклга рақамли хонадан ёй бўйича ёзиб, машиқни ҳал этинг.

1. Мумтоз шоир Гулханийга шуҳрат келтирган бадиий иход соҳаси. 2. Мақсадга эришиш йўлидаги инсоний матонат. 3. Кичкинтоялар маскани. 4. Мамлакатимизда нашр этилаётган адабий журнал. 5. Газламага кесишибуриб гул тикиш усули. 6. Ҳимолай тоғларидан бошланувчи Хиндистондаги дарё. 7. Байрам олди куни. 8. Ињом, тортиқ. 9. Мучал хисоби бўйича бошланайтган йил. 10. Масофадан туриб хабарлашиш воситаси. 11. Топликлар оралиғидаги кенг ҳудуд. 12. Томоша ва тантаналар билан ўтадиган ҳалқ маросими. 13. Зукко, доно аёл. 14. Ер қаъридан чиқувчи об-ҳаёт манбаи. 15. Ижодкор аёл. 16. Вақт ўлчови бирлиги. 17. Ўзбек ҳалқ мақоми. 18. Дунёнинг энг қадимий пой-

таҳт шаҳри. 19. Орасталиқда фойдаланиладиган буюм. 20. Бахтли тақдир, порлок келажак. 21. Уриб чалинадиган миллий мусиқа асбоби. 22. Миллий таом тури. 23. Автомобилсозлар шаҳри. 24. Ўзбек ҳалқ рақс куйи. 25. Мусиқа асари тури. 26. Оила хўжалиғига қарашли мол-дунё, бойлик. 27. Миллий, азиз неъмат тури. 28. АҚШнинг ўрта фарбидаги штат. 29. Хонанда Насиба Абдуллаева ижросидаги Хоразм ҳалқ кўшиги. 30. Йилнинг ҳарорати билан ажralиб турувчи кирқ кунлик даври. 31. Сахна асари тури. 32. Еритгич.

Сўзларни тўғри ёзган бўлсангиз, шакл айланаларидаги ҳарфларни соат мили йўналишида ўқинг. Ундан сиз азизларга қаратагайтилган табрик сўзлари аён бўлади.

Фозилжон ОРИПОВ тузди.

БИЛИБ ҚЎЙГАН ЯХШИ

"Алгебра" сўзи улкан олим Хоразмийнинг "Ал китоб ал-мухтасар фи хисоб алжабр ва алмуқобала" асари номининг биринчи кисмидан — "алжабр" сўзидан келиб чиқди. "Алжабр" сўзи Европага гарбий араблар орқали ўтди. Гарбий араблар эса "ж"ни "г" деб талафуз қиласидилар.

Шу йўсунда "алжабр" сўзини гарбий араблар "алгабр" деб, Европада эса "алгебра" деб юритишадиган бўлди. Шундай қилиб, Хоразмий яратган "алжабр" ёки "алгебра" атамаси Европада XIV асрдан бери тенгламалар ҳақидаги фаннинг номи сифатида ишлатилади.

Низомий номидаги Тошкент Давлат педагогика универсiteti маъмурити ва жамоат ташкилотлари, бошланғич таълим ва дефектология факультети жамоаси дефектология кафедраси доценти Нилуфар Дадаҳўжаевага онаси

Ақида ЖАЛОЛОВА вафоти муносабати билан таъзия изор этади.

Ma'rifat

ТАЪСИС
ЭТУВЧИЛАР:

Ўзбекистон Ҳалқ таълими вазирлиги, Ўзбекистон Олий ва ўрта маҳсус таълим вазирлиги, Таълим ва фан ходимлари касаба ўюшмаси Марказий Кўмитаси.

Бош муҳаррир
Халим САИДОВ

Таҳрир ҳайъати:
Йўлдош АҲМЕДОВ,
Жуманазар БЕКНАЗАРОВ, Икром БЎРИБОЕВ (масъул котиб), Шукур ЖОНБОЕВ, Курбонбой МАТҶУРБОНОВ, Нўймонжон РАҲИМЖОНОВ, Абдусамат РАҲИМОВ (бош муҳаррир ўринбосари), Йўлдош САИДЖОНОВ, Ҳулкар ТЎЙМАНОВА, Саъдулла ҲАҚИМОВ, Ўткир ҲОШИМОВ

Рақам ва далиллар ҳаққонийлиги учун мақолалар муаллифлари масъулдиrlар. Фойдаланилмаган мақолаларга жавоб қайтарилмайди. «Ма'rifat»дан материалларни кўчириб босиши таҳририят руҳсати билан амала оширилиши шарт.

МАНЗИЛИМИЗ:
700083, Тошкент,
Матбуотчилар кўчаси, 32.

ТЕЛЕФОНЛАР:
масъул котиб—136-56-42,
хатлар ва оммавий ишлар бўлими—136-55-58.

Газетани IBM
компьютерида
Малоҳат ТОШОВА
саҳифалади.

Навбатчилар:
Ҳулкар ТЎЙМАНОВА,
Фахриддин КАРИМОВ

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 20.
ИНДЕКС: 149, 150.
Г-018.

Тиражи 47.403
Г. 1 2 3 4 5 6
Ҳажми 2 босма табоқ.
Офсет усулида босилган, қозо бичими А-2.

«Шарқ» нашриёт
матбаа концерни
босмахонаси.
Корхона манзили:
«Буюк Турон»
кўчаси 41-үй

Босишига тошириш вақти -
20.00.
Топширилди — 19.00.

2000 йил - Соғлоди авлоад йили

Yanvar

D	3	10	17	24	31
Se	4	11	18	25	
Ch	5	12	19	26	
P	6	13	20	27	
J	7	14	21	28	
Sh	1	8	15	22	29
Ya	2	9	16	23	30

Fevral

D	7	14	21	28
Se	1	8	15	22
Ch	2	9	16	23
P	3	10	17	24
J	4	11	18	25
Sh	5	12	19	26
Ya	6	13	20	27

Mart

D	6	13	20	27
Se	7	14	21	28
Ch	1	8	15	22
P	2	9	16	23
J	3	10	17	24
Sh	4	11	18	25
Ya	5	12	19	26

Aprel

D	3	10	17	24
Se	4	11	18	25
Ch	5	12	19	26
P	6	13	20	27
J	7	14	21	28
Sh	1	8	15	22
Ya	2	9	16	23
	30			

May

D	1	8	15	22	29
Se	2	9	16	23	30
Ch	3	10	17	24	31
P	4	11	18	25	
J	5	12	19	26	
Sh	6	13	20	27	
Ya	7	14	21	28	

Iyul

D	3	10	17	24	31
Se	4	11	18	25	
Ch	5	12	19	26	
P	6	13	20	27	
J	7	14	21	28	
Sh	1	8	15	22	29
Ya	2	9	16	23	30

Ўзбекистон Қаҳрамони — Тошкент шаҳар Юнусобод туманидаги 273-мактаб директори Мавлуда ИСМАТОВА

Sentabr

D	4	11	18	25
Se	5	12	19	26
Ch	6	13	20	27
P	7	14	21	28
J	1	8	15	22
Sh	2	9	16	23
Ya	3	10	17	24

Oktabr

D	2	9	16	23	30
Se	3	10	17	24	31
Ch	4	11	18	25	
P	5	12	19	26	
J	6	13	20	27	
Sh	7	14	21	28	
Ya	1	8	15	22	29

Noyabr

D	6	13	20	27
Se	7	14	21	28
Ch	1	8	15	22
P	2	9	16	23
J	3	10	17	24
Sh	4	11	18	25
Ya	5	12	19	26

Dekabr

D	4	11	18	25
Se	5	12	19	26
Ch	6	13	20	27
P	7	14	21	28
J	1	8	15	22
Sh	2	9	16	23
Ya	3	10	17	24
	31			